

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

Turecko jako obchodní partner České republiky

Bakalářská práce

Studijní program: B6208 – Ekonomika a management
Studijní obor: 6210R015 – Ekonomika a management mezinárodního obchodu
Autor práce: **Magdalena Tylšová**
Vedoucí práce: doc. Ing. Zuzana Potužáková, Ph.D.

Turkey as a Trade Partner of the Czech Republic

Bachelor thesis

Study programme: B6208 – Economics and Management

Study branch: 6210R015 – Economics and Management of International Trade

Author: **Magdalena Tylšová**

Supervisor: doc. Ing. Zuzana Potužáková, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Magdalena Tylšová**
Osobní číslo: **E13000546**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Ekonomika a management mezinárodního obchodu**
Název tématu: **Turecko jako obchodní partner České republiky**
Zadávací katedra: **Katedra marketingu a obchodu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Základní charakteristika a obecné informace o Turecku
2. Ekonomická situace země zahrnující makroekonomické indikátory
3. Přístupové jednání EU o členství Turecka
4. Obchodní spolupráce České republiky s Tureckem po vstupu ČR do EU
5. Posouzení Turecka jako obchodního partnera ČR

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **35 normostran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KALÍNSKÁ, E., et al. Mezinárodní obchod v 21. století. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3396-8.

SVATOŠ, M., V. BENEŠ, K. RŮŽIČKA a M. ŠUBERT. Zahraniční obchod: teorie a praxe. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.

TUNKROVÁ, L. a P. ŠARADÍN. Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007.

ISBN 978-80-244-1875-9.

OECD. OECD Economic Surveys: Turkey 2014. Paris: OECD Publishing, 2014. ISBN 978-92-64-20700-4.

IMESON, M. Turkey keeps calm amid surrounding chaos. The Banker: The Financial Times Ltd. 2015. ISSN 0005-5395.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. Ing. Zuzana Potužáková, Ph.D.

Katedra marketingu a obchodu

Konzultant bakalářské práce:

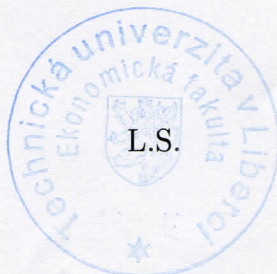
Ing. Jaroslav Demel, Ph.D.

Katedra marketingu a obchodu

Datum zadání bakalářské práce: **30. října 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. května 2017**

doc. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan

doc. Ing. Jozefína Šimová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. října 2015

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Anotace

Turecko v posledních letech zažívá ekonomický růst a představuje tak stabilní ekonomické a investiční prostředí pro potencionální investory. S cílem přiblížit se evropským hodnotám, se rokem 1923 za pomoci prvního prezidenta začalo přetvářet v modernější a civilizovanější zem. Cílem bakalářské práce je vytvořit ucelený obraz o tureckém prostředí a především zhodnotit obchodní spolupráci s Českou republikou počínaje rokem 2004. Záměrem práce je představit Turecko jako perspektivního a rovnocenného partnera pro české investory, kteří se mohou uplatnit zejména v oblastech energetiky, stavebnictví a dopravy.

Klíčová slova

Česká republika, dovoz, Evropská unie, makroekonomické ukazatele, obchodní jednání, obchodní partner, obchodní spolupráce, Turecko, vývoz, zahraniční obchod.

Annotation

Turkey as a Trade Partner of the Czech Republic

In recent years, Turkey has experienced economic growth and represented a stable economic and investment environment for potential investors. In order to be closer to European values, Turkey began to transform into a more modern and civilized country with the help of the first President by year 1923. The aim of this bachelor thesis is to create a comprehensive view of the Turkish environment, and especially to evaluate the trade co-operation with the Czech Republic starting in 2004. The purpose of this thesis is to present Turkey as a perspective and equal partner for Czech investors, who may particularly assert oneself in the areas of energetics, building industry and transport.

Key Words

The Czech Republic, import, the European Union, macroeconomic indicators, trade negotiations, trade partner, trade co-operation, Turkey, export, international trade.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Ing. Zuzaně Potužákové, Ph.D. za cenné rady a připomínky, kterými přispěla k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Seznam obrázků	10
Seznam tabulek	11
Seznam zkratk	12
Úvod	13
1 Turecko	15
1.1 Základní charakteristika Turecka	15
1.2 Politický systém.....	18
1.2.1 Hlavní politické strany	18
1.2.2 Parlamentní volby 2015	19
1.3 Stručná historie země	20
1.3.1 Mustafa Kemal Atatürk (1881-1938)	21
1.4 Etiketa obchodního jednání	22
1.4.1 Desatero pro obchodování s Tureckem.....	23
2 Ekonomická situace země	25
2.1 Hrubý domácí produkt	25
2.1.1 Finanční krize	28
2.2 Nezaměstnanost	30
2.3 Inflace.....	31
2.4 Běžný účet platební bilance.....	34
2.5 Státní rozpočet	35
3 Přístupové jednání EU o členství Turecka	38
3.1 Stručná historie vzájemných jednání	38
3.2 Celní unie	41
3.3 Kyperský problém.....	42
3.4 Hlavní argumenty pro a proti členství	42
4 Obchodní spolupráce ČR s Tureckem po vstupu ČR do EU	45
4.1 Obchodní výměna ČR s Tureckem.....	45
4.1.1 Komoditní struktura vývozu z ČR do Turecka	47

4.1.2	Komoditní struktura dovozu z Turecka do ČR	48
4.2	Bilaterální dohody.....	49
4.3	Vzájemné vztahy a jejich podpora.....	50
4.3.1	Návštěvy představitelů.....	50
4.3.2	Proexportní aktivity	51
4.4	Přímé zahraniční investice	53
4.4.1	Perspektivní položky pro český export.....	54
4.4.2	České firmy na tureckém trhu	55
4.4.3	Turecké firmy na českém trhu.....	57
5	Posouzení Turecka jako obchodního partnera ČR.....	59
	Závěr	60
	Seznam použité literatury.....	62
	Seznam příloh	72

Seznam obrázků

Obr. 1: Reálný růst HDP v letech 2000-2017.....	26
Obr. 2: Vývoj objemu HDP v mld. TL	27
Obr. 3: Míra nezaměstnanosti.....	30
Obr. 4: Průměrná roční míra inflace v období od 2004-2015	33

Seznam tabulek

Tab. 1: Demografické složení Turecka a ČR	17
Tab. 2: Výsledky voleb 2015.....	20
Tab. 3: Obchodní desatero pro Turecko.....	23
Tab. 4: Komparace růstu míry inflace a reálného HDP Turecka (v %).....	33
Tab. 5: Vývoj deficitu běžného účtu platební bilance Turecka v letech 2008-2014	34
Tab. 6: Komparace vývoje státního rozpočtu v letech 2010-2015	36
Tab. 7: Obchodní výměna ČR s Tureckem v letech 2004-2015 (v mil. Kč)	46
Tab. 8: Komoditní struktura vývozu z ČR do Turecka v letech 2010-2015 (v mil. Kč)	47
Tab. 9: Komoditní struktura dovozu z Turecka do ČR v letech 2010-2015 (v mil. Kč)	48
Tab. 10: Přímé zahraniční investice v letech 2007-2015 (v mld. USD)	54

Seznam zkratk

AKP	Strana spravedlnosti a rozvoje
CHP	Republikánská lidová strana
CU	Celní unie
ČR	Česká republika
EGAP	Exportní garanční a pojišťovací společnost
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
Et al.	a kolektiv
EU	Evropská unie
HDP	Demokratická strana lidu
HDP	Hrubý domácí produkt
MHP	Strana národní akce
MMF	Mezinárodní měnový fond
N/A	nedostupné
NATO	Organizace Severoatlantické smlouvy
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
Př. n. l.	před naším letopočtem
PZI	Přímé zahraniční investice
SITC	Standardní mezinárodní klasifikace zboží
TL	Turecká lira
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar

Úvod

Turecká republika, jako kandidátská země, je zcela odlišná od ostatních států Evropské unie. Má svá specifika v oblasti kulturní, politické, náboženské i geografické sfěře. V posledních letech zažívá velký ekonomický růst, i přesto, že okolní státy sužují válečné konflikty a celý svět je zasažen uprchlickou krizí. Turecký trh, s téměř osmdesáti miliony spotřebiteli, dokázal překonat i velké finanční krize. Dnes je země považována za jednu z nejrychleji rostoucích ekonomik Evropy i celého světa.

V rámci programu Erasmus+ jsem měla možnost strávit v Turecku, konkrétně v jihovýchodním městě Adana, pět studijních měsíců zimního semestru 2014/2015. Za tuto dobu jsem mohla blíže poznat krásy této země a vcítit se do života obyvatel a turecké kultury. Po příjezdu domů jsem často na tento studijní pobyt vzpomínala a touto prací jsem chtěla prohloubit své znalosti o Turecku.

Cílem této bakalářské práce je analyzování turecké ekonomiky a zhodnocení obchodní spolupráce mezi Českou republikou a Tureckem.

Práce je rozdělena do pěti kapitol. Úkolem první kapitoly je charakterizovat Turecko z hlediska polohy, rozlohy, geografie a demografie. Dalším cílem je popsat politický systém v zemi a také představit nejznámější turecké politické strany včetně zaměření se na uplynulé červnové a listopadové volby. Součástí této kapitoly je i stručná historie země, která se formulovala a vyvíjela mnoho let. Právě rok 1923 byl pro Turky přelomovým, protože se země změnila v moderní republiku v čele s prvním prezidentem Atatürkem. Poslední část je věnována etiketě obchodního jednání a radám jak se na obchodní jednání s Turky nejlépe připravit.

Cílem druhé kapitoly je analyzovat ekonomickou situaci Turecka na základě makroekonomických ukazatelů a jejich vývoji za určitá časová období. Rozebírá se zde problematika hrubého domácího produktu, nezaměstnanosti, která je velmi vysoká a představuje tak negativní dopad do budoucna, kdy mladí bez práce mohou v důsledku

ztráty pracovních návyků a pocitu neužitečnosti vyjadřovat své názory demonstracemi či boji proti různým menšinám. Dále pak problematika míry inflace, běžného účtu platební bilance, deficitů veřejných financí k HDP a celkové zadluženosti k HDP. Současně jsou zde popisovány i dvě velké finanční krize, které tureckou společnost v letech 2001 a 2008 postihly.

Třetí kapitola představí Turecko jako nejdéle čekajícího kandidáta na vstup do Evropské unie. Součástí této kapitoly je stručný výčet přístupových jednání mezi Evropskou unií a Tureckem. Jsou zde popsána i kodaňská kritéria, vznik celní unie a také kyperský problém. Poslední oddíl je věnován hlavním argumentům pro a proti vstupu Turecké republiky do Evropské unie.

Jádrem této práce je kapitola čtvrtá, která má za cíl analyzovat obchodní spolupráci mezi Českou republikou a Tureckem po roce 2004. Právě tento rok je významným mezníkem pro Českou republiku, která vstoupila do Evropské unie a došlo tím tak ke zvýšení obchodu mezi Českou republikou a Tureckem. Ta se s každým přibývajícím rokem zvyšuje a neustále prohlubuje. Velká pozornost je věnována i utužování a podpoře vzájemných vztahů prostřednictvím různých veletrhů, misí či prezidentských návštěv. Nechybí zde ani výčet nejúspěšnějších českých firem na tureckém území a obdobně tureckých firem na českém území.

V poslední, páté kapitole je Turecko zhodnoceno z pohledu významného perspektivního partnera pro Českou republiku. Jsem přesvědčena, že i přes své odlišnosti dokáže Turecko na svůj trh přilákat nové české investory, kteří mají velké příležitosti se prosadit především v energetice, stavebnictví či dopravě.

Pro sepsání této práce bylo využito přes sto českých i zahraničních zdrojů, kde největší škálu tvořili online články. Statistická data byla čerpána především z webových stránek tureckého a českého statistického úřadu, dále pak například z databáze OECD či Eurostatu.

1 Turecko

Cílem této kapitoly je přiblížit Turecko z hlediska základních informací o teritoriu, krátce popsat politický systém a jeho nejznámější politické strany a poté se podívat na dějiny Turecka, které vedli až k samotnému vzniku republiky. Dalším cílem je zaměřením se na kulturní aspekty země z hlediska obchodování.

1.1 Základní charakteristika Turecka

Turecko, s rozlohou 783 562 km², se z větší částí rozprostírá na poloostrově Malá Asie, avšak malá část náleží i do Evropy. Pevnina představuje 769 632 km² z celkové rozlohy, vodní plochy pak 13 930 km².¹ Díky své poloze země kontroluje dva důležité průlivy, Bospor a Dardanely. Evropská část je omývána Marmarským mořem a hraničí s Bulharskem a Řeckem. Část Asijská je ze severu obklopena Černým mořem, na západě Egejským a na jihu mořem Středomořím. Zbylá část země pak postupně hraničí s Gruzii, Arménií, Ázerbájdžánem, Íránem, Irákem a Sýrií.

Velká část Turecka je tvořena Anatolskou náhorní plošinou s nadmořskou výškou od 800 do 1 300 m n. m., která je téměř celá obklopena horami. Na severu jsou Pontské hory, na západě pak pohoří členěné údolními řekami a nížinami. Od jihu až po východ se táhne vápencové pohoří Taurus, které pomalu přechází do Arménské vysočiny, kde nalezneme nejvyšší horu Ararat s 5 165 m n. m. Evropská část je pak spíše tvořena nízkými horami s úrodnými nížinami. Středomořské subtropické podnebí je velmi ovlivňováno nadmořskou výškou. Podnebí lze charakterizovat velkými teplotními výkyvy s horkými

¹ The World Factbook: Turkey - Geography. In: *Central Intelligence Agency* [online]. last updated on October 28, 2015 [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>

léty, mrazivou zimou, sněhovou peřinou či velkým množstvím srážek především v oblasti severního černomořského pobřeží.²

Populace v Turecku se pohybuje okolo 79,4 milionu obyvatel. K červenci 2015 byl přesný počet vyčíslen na 79 414 269 obyvatel³, přičemž největší procento 71 % obyvatel tvořili Turci, Kurdové 17 % obyvatel a zbývající část 12 % ostatní národy⁴ (Arméni, Arabové, Řekové, Albánci, Gruzíni, Lazové, Čerkesové, Židé a další⁵). Turecko se tak s počtem obyvatel zařadilo na 19. místo světového žebříčku. Jakožto muslimská země, zde najdeme 99,8 % muslimů (převážně sunnitů), zbývající 0,2 % obyvatel vyznává gregoriánské, židovské, katolické či protestantské vyznání.⁶ Očekává se, že populace v Turecku bude nadále stoupat. Do roku 2023 by měl počet obyvatel dosahovat až 84 milionů, avšak nejvyšší hodnota 93 milionů se předpokládá v roce 2050. Poté by mělo dojít k lehkému poklesu a v roce 2075 by měla hodnota počtu obyvatel dosahovat 89 milionů.⁷

² BATEMAN, Graham. *Zeměpis světa: [Náz. předch.] Encyklopedie: Přehled všech států a závislých území: Příroda. Dějiny. Politika. Hospodářství*. Bratislava: Columbus, 1994, s. 384-385. ISBN 80-901-7276-8.

³ The World Factbook: Turkey - People and Society. In: *Central Intelligence Agency* [online]. last updated on October 28, 2015 [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>

⁴ KJEILEN, Tore. Peoples. In: *LookLex* [online]. [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: <http://looklex.com/e.o/turkey.peoples.htm>

⁵ Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. In: *Businessinfo.cz* [online]. Ankara, 2015, 1. 6. 2015 [cit. 2015-10-27]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zakladni-charakteristika-teritoria-19209.html>

⁶ The World Factbook: Turkey - People and Society. In: *Central Intelligence Agency* [online]. last updated on October 28, 2015 [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>

⁷ Population Projections, 2013-2075. In: *Turkish Statistical Institute* [online]. 2013 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: <http://www.turkstat.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15844>

Tab. 1: Demografické složení Turecka a ČR

Demografické složení (2015)		
Věk	Turecko (v %)	Česká republika (v %)
0-14	25,6	15,0
15-24	16,3	10,2
25-54	43,1	43,7
55-64	8,2	13,1
65+	7,1	18,0

Zdroj: The World Factbook: Turkey - People and Society. In: *Central Intelligence Agency* [online]. last updated on October 28, 2015 [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>,

The World Factbook: Czech Republic – People and Society. In: *Central Intelligence Agency* [online]. last updated on October 28, 2015 [cit. 2015-11-05]. Dostupné z:

<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ez.html>, vlastní zpracování

V tabulce č. 1 vidíme porovnání demografického složení Turecka a České republiky (dále jen ČR). Je z ní patrné, že turecká populace je o dost mladší než populace česká. Ve věku do 14 let tureckou populaci tvoří téměř 26 % obyvatel, naopak českou o necelých 11 % obyvatel méně. V rozmezí od 15 do 24 let je složení Turecka 16,3 % obyvatel, české 10,2 % obyvatel. Procentuální vyčíslení od 25 do 54 let věku je u obou zemí téměř identické se 43 %. Z tabulky č. 1 je zřejmé, že od věku 55 a více obývá Turecko méně starších lidí než je tomu v ČR. Důvodem může být nedostatek financí starších obyvatel zaplatit si kvalitní zdravotnickou péči, nedostatek lékařů či přeplněnost státních nemocnic.

Administrativně je země členěna na 81 provincií, které se dále dělí na okresy, kterých je celkem 923. Hlavním městem je Ankara s počtem obyvatel přes 5 mil. (2014), avšak mezi významnější metropole jistě patří Istanbul s 14,4 mil. obyvatel. Dále Izmir se 4,1 mil. obyv., Bursa s 2,8 mil. obyv. či Antalya s 2,2 mil. obyv. (2014). Hlavním úředním jazykem je turečtina. Na jihovýchodě Turecka se používá zejména kurdština, která je druhým nejrozšířenějším jazykem. Znalost světových jazyků jako je angličtina, němčina, francouzština je spíše nízká, ve větší míře se s nimi setkáme ve významných turistických střediscích či při setkání se vzdělanějšími vrstvami.⁸

⁸ Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. In: *Businessinfo.cz* [online]. Ankara, 2015, 1. 6. 2015 [cit. 2015-10-27]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zakladni-charakteristika-teritoria-19209.html>

1.2 Politický systém

Od 29. října 1923 je Turecko republikou s parlamentní demokracií. Jedná se tak o první stát s republikánskou formou v islámském světě. Moc výkonná je rozdělována mezi prezidenta, jehož role je zvláště reprezentativní, a mezi radu ministrů, tedy vládu. Prezident je volen přímou volbou na funkční období pěti let, kterým se v srpnu roku 2014 stal bývalý premiér Recep Tayyip Erdogan s 51,79 % hlasů. Moc zákonodárná je tureckou ústavou svěřena orgánu, jehož název zní Velké národní shromáždění Turecka, které čítá 550 poslanců s dobou volby na 4 roky. Vždy se z každé provincie, na které se země administrativně člení, vybere alespoň jeden poslanec. Deseti procentní volební klauzule, jež je charakteristická pro turecký volební systém, byla ve snaze zredukovat fragmentaci systému, zavedená vojenským režimem v roce 1983. Účast ve volbách je ze zákona povinná od osmnácti let, výjimku tvoří odsouzení a nesvéprávní. Neúčast je trestána pokutou.⁹

1.2.1 Hlavní politické strany

Mezi hlavní politickou stranu a zároveň nejsilnější v zemi patří Strana spravedlnosti a rozvoje (dále jen AKP), jež byla založena v roce 2001 a sebe samu prezentuje jako středopravou. Přestože vznikla z islamistického politického hnutí, je zavázána islám pro politické projekty nevyužívat. AKP je stranou proevropskou, jež vyznává demokratické hodnoty západu. Cílem je především řešení problémů s kurdskými rebely. Nejstarší politickou stranou, kterou založil Mustafa Kemal Atatürk, je Republikánská lidová strana (dále jen CHP), která má středolevou orientaci. Cílem CHP je zvýšit minimální mzdu a společnými silami bojovat proti chudobě rozšířením zdravotního pojištění či zvýšit sociální dávky důchodcům. Strana národní akce (dále jen MHP) byla založena už v roce 1969, ale až v roce 2002 získala křesla do parlamentu, je to strana,

⁹ KUBÍKOVÁ, Kateřina. *Vybraná témata 10/2015: Volby v Turecku, červen 2015* [online]. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky, 2015, s. 2-3. [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=107580>

kteřá se snaží zabřánit ústavnímu uznání tureckým menšinám. Za zmínku také stojí nováček turecké politiky zaměřený především na mladší voliče, Demokratická strana lidu (dále jen HDP), která je levicovou a pro-kurdskou politickou stranou a která usilovala o zavedení Mezinárodního dne žen (8. března) jako národní svátek a zvýšení minimální mzdy či naopak snížení maximální týdenní pracovní doby na 35 hodin.¹⁰

1.2.2 Parlamentní volby 2015

První parlamentní volby proběhly 7. června 2015, kdy volební účast dosahovala 86 %. Strana AKP se stala vítěznou se 40,86 % hlasů a tím získala 258 mandátů. Druhá skončila strana CHP, která získala 24,96 % hlasů a 132 mandátů. Následovala MHP se 16,29 % hlasy a s 80 mandáty. Poslední stranou, která se dostala do Velkého národního shromáždění, byla HDP, která obdržela 13,12 % hlasů a 80 mandátů.¹¹

Po červnových volbách se ale nepodařilo sestavit vládu a tak prezident Recep Tayyip Erdogan vyhlásil druhé parlamentní volby, které se konaly 1. listopadu 2015, kdy se volební účast dostala na 85,23 %. Opět zvítězila strana AKP, s téměř o 10 % více hlasy než v červnu a získala tak 317 mandátů. Polepšila si i strana CHP, která získala o 2 mandáty více. Zatímco strana MHP přišla o 40 mandátů a strana HDP o 21.¹²

¹⁰ KUBÍKOVÁ, Kateřina. *Vybraná témata 10/2015: Volby v Turecku, červen 2015* [online]. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky, 2015, s. 4-5. [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=107580>

¹¹ Turkey elections: Erdogan says no party can rule alone. In: *BBC* [online]. 2015 [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-33047047>

¹² Turkey reveals official election results. In: *Anadolu Agency* [online]. Ankara, 2015 [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <http://aa.com.tr/en/turkey/turkey-reveals-official-election-results/472142>

Tab. 2: Výsledky voleb 2015

Politická strana	Červen 2015		Listopad 2015	
	počet hlasů (v %)	počet mandátů	počet hlasů (v %)	počet mandátů
Strana spravedlnosti a rozvoje (AKP)	40,86	258	49,50	317
Republikánská lidová strana (CHP)	24,96	132	25,32	134
Strana národní akce (MHP)	16,29	80	11,90	40
Demokratická strana lidu (HDP)	13,12	80	10,76	59

Zdroj: Turkey elections: Erdogan says no party can rule alone. In: *BBC* [online]. 2015 [cit. 2015-11-16].

Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-33047047>,

Turkey reveals official election results. In: *Anadolu Agency* [online]. Ankara, 2015 [cit. 2015-11-16].

Dostupné z: <http://aa.com.tr/en/turkey/turkey-reveals-official-election-results/472142>, vlastní zpracování

Výsledky voleb znamenají pro Turecko spíše negativum než pozitivum. Většina analytiků očekává změny ústavy země a také větší omezování svobody tisku. Turecká společnost se také může z demokracie přetřansformovat na autokracii, a tím se vzdálit Evropské unii (dále jen EU) a Severoatlantické alianci.¹³

1.3 Stručná historie země

První informace o osídlení Turecka se datují do doby 7 000 až 5 000 let př. n. l. Kolem roku 2 000 př. n. l. zde Chetitě vybudovali první významnou říši. Dále se zde vystřídali Řekové, v dalších obdobích vládla Perská říše, následována nadvládou Říma, která zemi rozdělila na říši západní a Byzantskou říši křesťanskou. V průběhu 7. století země zažívala křížové výpravy a příliv kočovných kmenů Turků a také vznik nového náboženství – islámu. Nejmocnější říši, která Turecko sužovala, byla říše Osmanská, která si dokázala podmanit celou Anatólii ale i mnoho území na Balkánském poloostrově.

Země zažila několik převratů a válek. Za odstartování procesu vedoucího přes válku za nezávislost (1918-1923), kdy se Turecku podařilo ze země vytlačit všechny okupanty, až k založení republiky, je považován, vznik mladoturecké společnosti (1889), kterou založili mladí absolventi vyšších škol s cílem odstranit sultanát. Samotný turecký

¹³ VALÍČKOVÁ, Kateřina. GP Briefing: Turecké volby – jeden vítěz a mnoho otazníků. In: *Global Politics* [online]. 2015 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/turecke-volby-jeden-vitez-a-mnoho-otazniku>

stát se formuloval několik let, až konečně, dne 29. října 1923 vznikla samostatná Turecká republika, jejímž prvním prezidentem se stal Mustafa Kemal Atatürk.¹⁴

Po vzniku turecké republiky se země snažila rychle navázat dobré přátelské, obchodní vztahy se svými sousedy ale i s ostatními evropskými zeměmi. Už v roce 1920 vláda v Ankaře podepsala s Československem protokol, který byl zaměřen především na obchodní vztahy. V roce 1924 spolu uzavřeli Smlouvu o přátelství. Vzájemné vztahy byly narušeny především druhou světovou válkou, později ale opět obnoveny.¹⁵ Mezi další významné dohody patří například Úmluva o vzájemných stycích ve věcech soudních, občanských a obchodních z roku 1930, v roce 1981 byla podepsána Dohoda o spolupráci v oblasti cestovního ruchu, o rok později pak Dohoda o vojenské spolupráci v obranném průmyslu, za zmínku stojí Dohoda o spolupráci v celních otázkách z roku 2000 a také poslední z roku 2009 Dohoda o vzájemné podpoře a ochraně investic.¹⁶ Veškerý přehled úmluv je součástí Přílohy C.

1.3.1 Mustafa Kemal Atatürk (1881-1938)

V překladu „Vyvolený a dokonalý otec všech Turků“, byl zakladatel a první prezident Turecké republiky, který se narodil v roce 1881 v Soluni. Vystudoval válečnou akademii v Istanbulu. Měl velmi pestrý armádní život. Působil např. v Damašku, Soluni, Tripolsku či jako velitel na Gallipolském poloostrově. Zúčastnil se války s Ruskem ve východní Anatólíi či v Sýrii. V letech 1918 se také léčil v Karlových Varech. Byl znám jako zachránce Istanbulu, díky znemožnění vylovení britsko-australsko-novozélandsko-francouzských oddílů. Už odmala snil o změně Turecka v civilizovanější a modernější zem, a o odstranění islámu z veřejného života. Mustafa

¹⁴ PIRICKÝ, Gabriel. *Turecko*. Praha: Libri, 2006, s. 10-16, 22, 59-60, 71-73, 76. Stručná historie států. ISBN 80-727-7323-2.

¹⁵ KREISER, Klaus a Christoph K NEUMANN. *Dějiny Turecka*. Překlad Petr Kučera. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010, s. 245-247. ISBN 978-807-4220-128.

¹⁶ Bilaterální dohody. In: *Ministerstvo zahraničních věcí* [online]. [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/ankara/cz/vzajemne_vztahy/bilateralni_dohody_s_tureckem/

Kemal Atatürk zemřel 10. listopadu 1938 v istanbulsském sultánském paláci zejména kvůli cirhóze jater, která byla zapříčiněna nadměrným pitím alkoholu. Za jeho dlouholetou funkci se mu podařilo přeměnit osmanskou muslimskou společnost v modernější a nezávislejší stát, s dobrými výhledy do budoucna.¹⁷

1.4 Etiketa obchodního jednání

Samotní Turci jsou velice štedří hostitelé, jejichž povinností je co možná nejlépe pohostit svého hosta. Často, i přes jazykovou bariéru, jsou ochotni nepřetržitě dlouho konverzovat, vyjednávat či smlouvat. Jsou velmi dobrými a vytrvalými obchodníky, kteří zásadně nikam nespěchají. V úvodu setkání obou obchodních partnerů dochází k vzájemnému poznávání, častými tématy jsou např. cestování, rodina, vzdělání, turistika, historie či samotný fotbal, který je v zemi nejoblíbenějším a nejsledovanějším sportem. Turečtí obchodníci se prezentují jako milí, příjemní a srdeční společníci, se smyslem pro humor, který považují za projev inteligence, a kteří se snaží vést jednání velmi zdvořile a uctivě. I přesto se dokáží lehce urazit, je tedy dobré se vyhnout kritizování, ať se jedná o naše lidi, či lidi z jejich řad. Je také dobré znát místní zvyklosti, být trpělivý a umět se ovládat, jelikož jednání jsou často velmi zdlouhavá a plná oklik.

V obchodním styku hraje velkou roli cena, která je často větším faktorem než samotná kvalita, běžně tedy dochází ke smlouvání, proto se preferují úmluvy v písemné formě. Je důležité si dát pozor na platbu, často se stává, že Turci zboží po dodání nezaplatí nebo nejsou ochotni ji vrátit. Schůzky je dobré domlout dva až tři týdny předem, často pomocí doporučujícího dopisu, v kterém partner představí svoji firmu, obchodní aktivity, plány a zašle spolu s katalogy či propagačními brožurami. Pokud se jednání vyvíjí pozitivně,

¹⁷ PIRICKÝ, Gabriel. *Turecko*. Praha: Libri, 2006, s. 70-71, 76, 78, 94. Stručná historie států. ISBN 80-727-7323-2.

je dobré schůze několikrát opakovat, být s partnerem v kontaktu, zasílat nové katalogy, brožury, vzorky a příště ho pozvat třeba na pracovní oběd, večeři či na obchodní cestu.¹⁸

Oblečení na obchodní setkání je spíše formální, u mužů je to většinou tmavý oblek s kravatou a bílou košilí, u žen běžné evropské oblečení typu kostýmku či večerní toalety podle významu události. Vždy ale obě pohlaví dbají na svůj zevnějšek a kvalitu oblečení. Na úvod setkání dochází k běžnému podání ruky, u žen je dobré počkat, zda ruku podají jako první. Poté může následovat obchodní pozvání do restaurace.¹⁹ Vždy je nabízen šálek černého čaje, který Turci rádi pijí, a ke konci také káva. Pokud je jednání delší, je připravováno ovoce, zákusky či zmrzlina.²⁰

1.4.1 Desatero pro obchodování s Tureckem

Tab. 3: Obchodní desatero pro Turecko

1	Zachování kulturních rozdílů
2	Vytváření kontaktů a vztahů
3	Reference
4	Styl oblékání
5	Vytrvalost a trpělivost
6	Srdečnost, laskavost, přátelství
7	Schopnost obchodovat
8	Přípravenost
9	Nebát se požádat o služby profesionálů
10	Heslo „důvěřuj, ale prověřuj“

Zdroj: Desatero pro obchodování s Tureckem. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2015-10-30]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/czechtrade-svet/evropa/obchodovani-turecko/>, vlastní zpracování

Každý obchodník, s cílem stát se úspěšným, by se měl řídit určitými pravidly a radami, jak můžeme vidět v tabulce č. 3, která obsahuje desatero pro úspěšné obchodování s Tureckem. Před samotnou cestou je dobré si zjistit co nejvíce informací o společnosti

¹⁸ GULLOVÁ, Soňa. *Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol. 2.*, přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 78-80 Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3777-5.

¹⁹ Turecko: Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu. In: *Businessinfo.cz* [online]. Ankara, 2015, 1. 6. 2015 [cit. 2015-10-30]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zakladni-podminky-pro-uplatneni-ceskeho-19214.html#sec8>

²⁰ GULLOVÁ, Soňa. *Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol. 2.*, přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 183 Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3777-5.

a snažit se zachovat kulturní rozdíly. Příkladem může být používání kapesníků na veřejnosti u jídla, což je bráno za velké faux pas, nebo zneuctívání státních symbolů a soch Mustafa Kemala Atatürka. Za velmi důležité v desateru se považuje získání referencí od tureckých firem, která jsou vysoce hodnocena, mnohdy více než reference ze Spojených států amerických (dále jen USA), Japonska či Německa.

Další body zahrnují umění vytvářet si co nejlepší kontakty a vztahy s Turky prostřednictvím osobních schůzek, a být na ně vždy připraven, ať už vhodně a elegantně oblečen či dostatečně informován o trhu, konkurenci a cenách. Dále je důležité schopnost obchodovat a prodat se, být vytrvalý a trpělivý, protože jednání jsou často náročná a složitá v oblasti komunikace. Zároveň by člověk měl být vždy přátelsky a pozitivně naladěný a vše vidět z té lepší stránky. Poslední dva body se zaměřují hlavně na využívání služeb odborníků např. CzechTradu v Istanbulu, kteří dobře znají situace na tureckých trzích a umějí tak zamezit případným budoucím problémům.²¹

SHRNUTÍ

V této kapitole jsem se zabývala základním popisem Turecka. Nejprve jsem charakterizovala zemi z hlediska rozlohy, polohy, administrativního členění a obyvatel, zahrnující náboženské a demografické složení, které jsem porovnávala se složením v ČR. Dále jsem blíže specifikovala politický systém v zemi a zmínila se o nejdůležitějších politických stranách a výsledcích červnových a listopadových voleb 2015, které vyhrála strana AKP, a které pro Turecko znamenají spíše negativum než pozitivum, ať už ve vzdalování se evropským hodnotám nebo riziku přeměny demokracie na autokracii. Následně jsem stručně popsala historii Turecka a přiblížila nejvýznamnější osobu turecké historie, Mustafu Kemala Atatürka, který je Turky milován, obdivován, respektován a považován za otce a zakladatele moderního Turecka. V poslední podkapitole jsem se zabývala etiketou turecké společnosti se zaměřením na obchodování. V následující kapitole se zaměřím na ekonomickou situaci země, kterou blíže specifikuji.

²¹ Desatero pro obchodování s Tureckem. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2015-10-30]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/czechtrade-svet/evropa/obchodovani-turecko/>

2 Ekonomická situace země

Kapitola č. 2 se bude zabývat bližšímu popisu země, z hlediska její ekonomické situace. Popíši zde základní makroekonomické ukazatele, které blíže specifikuji. Nejprve se zaměřím na vývoj hrubého domácího produktu, následně vyčísím tureckou zaměstnanost a nezaměstnanost. Pokračovat budu inflací a platební bilancí, a nakonec státním rozpočtem.

Turecko je obklopeno zeměmi, které jsou v neustálém zmatku. Na Ukrajině je občanská válka, na východě v Sýrii a Iráku jsou válečné konflikty a na západě ekonomické problémy Řecka. Navzdory těmto problémům je situace v Turecku stabilní. Avšak i tyto konflikty měli negativní dopad, zejména na saldo zahraničního obchodu, kdy došlo ke snížení vývozu do Iráku a Ruska. Předpovídá se, že bude turecká ekonomika stále růst ve srovnání s minulými roky. Deficit běžného účtu je pro zemi velmi znepokojující a dlouhodobě se pohybuje přes 5 %. Pro rok 2017 se předpovídá, že klesne na 5,2 %. Mezi silné stránky tureckého hospodářství patří veřejný sektor, zejména veřejné finance a také bankovní sektor.²²

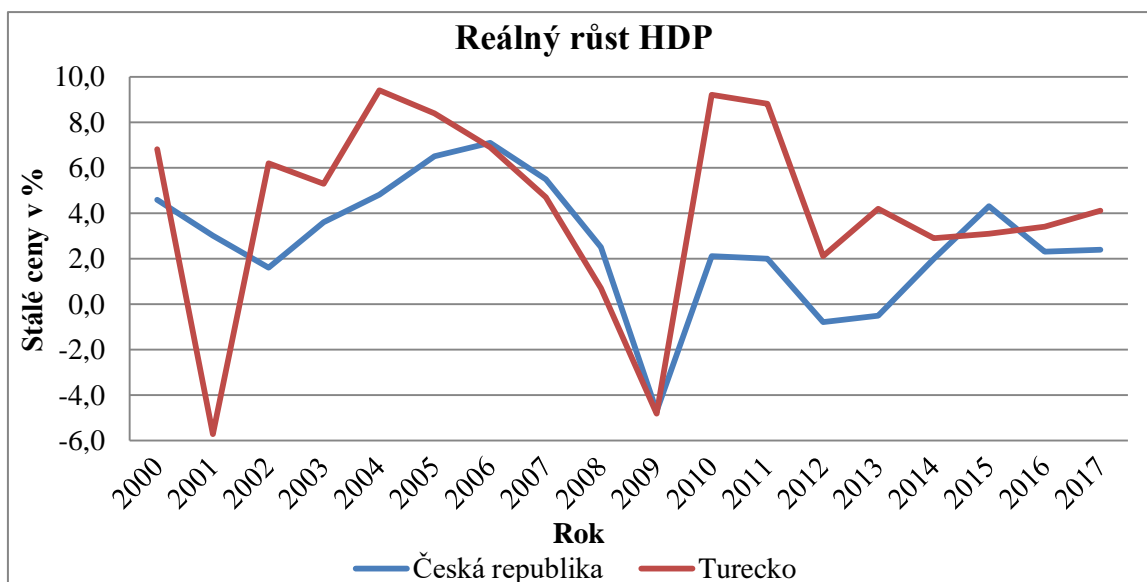
2.1 Hrubý domácí produkt

Od konce 2. světové války, se hospodářství Turecké republiky potýkalo s častými hospodářskými krizemi, které vyvrcholily v roce 2001. Zemi se ale podařilo úspěšně z krize vyváznout a to především díky programu Mezinárodního měnového fondu (dále jen MMF) a vládnoucí strany AKP. Rychle a nejlépe dokázalo překonat i celosvětovou finanční krizi, která započala v roce 2008. Dnes je země považována za zemi, s rychle se rozvíjející ekonomikou, které ohledně růstu hrubého domácího produktu (dále jen HDP)

²² IMESON, Michael. Western Europe: Turkey - Economy - Turkey keeps calm amid surrounding chaos. In: *ProQuest* [online]. London: UK: The Financial Times Limited, 2015 [cit. 2016-02-11]. ISSN 00055395. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/1680713303/fulltext?accountid=17116>

celosvětově náleží 17. místo, v rámci Evropy místo sedmé.²³ I přesto, že turecká ekonomika roste, jsou zde i nadále prostory pro zlepšení, neboť růst Turecka je příliš závislý na domácí poptávce a zahraničních financích a to zejména kvůli nízkým domácím úsporám a nestabilní zahraniční konkurenceschopnosti.²⁴

Následují dva grafy, které představují vývoj tureckého HDP. První graf zobrazuje tempo růstu tureckého HDP od roku 2000 a zároveň predikci do roku 2017 podle dat z Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen OECD)²⁵. Pro porovnání je zde uvedeno i tempo růstu českého HDP, opět dle dat OECD. Druhý graf představuje vývoj objemu HDP v miliardách turecký lir (dále jen TL) podle dat z Tureckého statistického úřadu²⁶. Růst i objem HDP jsou uvedeny ve stálých cenách.

Obr. 1: Reálný růst HDP v letech 2000-2017

Zdroj: Domestic product: Real GDP forecast. In: *OECD* [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/gdp/real-gdp-forecast.htm#indicator-chart>, vlastní zpracování

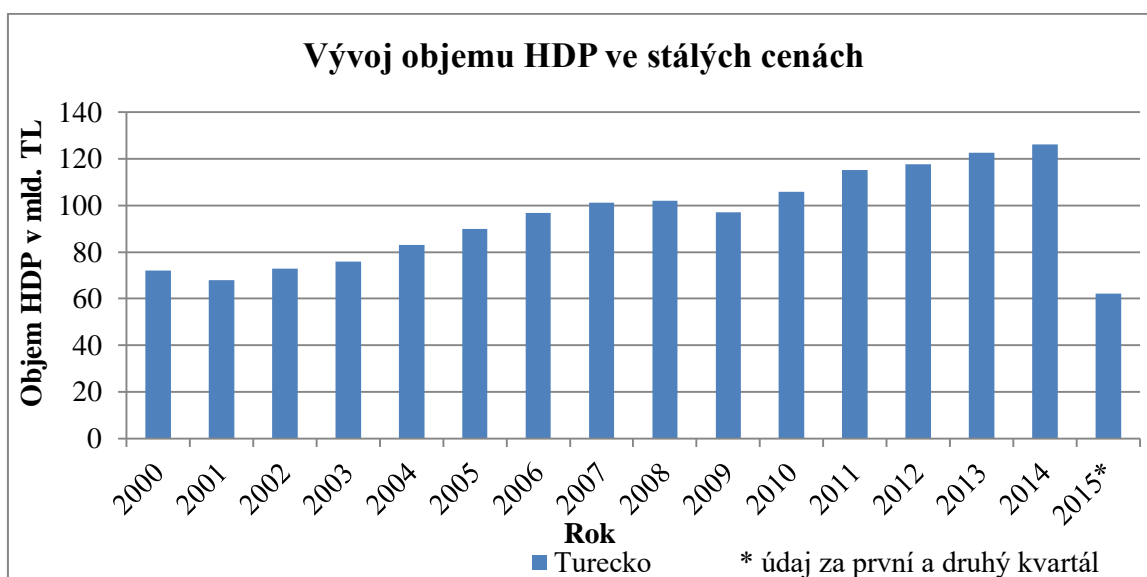
²³ Česko-turecké obchodní a ekonomické vztahy na vzestupu. In: *Businessinfo.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cesko-turecke-obchodni-a-ekonomicke-vztahy-na-vzestupu-64081.html>

²⁴ OECD. *OECD Economic Surveys: Turkey 2014*. Paris: OECD Publishing, 2014, s. 10. ISBN 978-92-64-20700-4.

²⁵ Domestic product: Real GDP forecast. In: *OECD* [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/gdp/real-gdp-forecast.htm#indicator-chart>

²⁶ Gross Domestic Product. In: *Turkish Statistical Institute* [online]. [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: http://www.turkstat.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1105

Z grafu na obr. č. 1 vidíme, že v roce 2001 se reálný růst propadl na -5,7 % HDP, kdy Turecko sužovala velká finanční krize. V této době zkrachovalo několik tisíc firem a vláda se velmi zadlužila. V důsledku různých reforem se zemi podařilo z krize rychle dostat a od roku 2002, kdy hodnota reálného růstu dosahovala 6,2 % HDP, země nepřetržitě rostla až do roku 2008. Poté ovšem začala celosvětová finanční krize, kdy se v následujícím roce míra propadla na -4,8 % HDP. Avšak, země se dokázala rychle vzpamatovat a v letech 2010 ekonomika vykazovala růst o 9,2% bodů HDP. Jak je z grafu zřejmé, v posledních letech se růst HDP zpomalil, dokazuje to propad z 8,8 % HDP v roce 2011 na 2,9 % HDP v roce 2014. V dalších letech se předpokládá růst na hodnotu 4,1 % HDP.²⁷

Obr. 2: Vývoj objemu HDP v mld. TL

Zdroj: Gross Domestic Product. In: *Turkish Statistical Institute* [online]. [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: http://www.turkstat.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1105, vlastní zpracování

Graf na obr. č. 2 dokazuje, že je Turecko z hlediska vývoje HDP stále bohatší. Jediný propad HDP nastal v době finančních krizí, kdy se hodnota HDP snížila ze 72 mld. TL na 68 mld. TL v roce 2001. V letech 2002-2008 následoval růst HDP až na částku 102 mld. TL, následovala celosvětová krize a propad na 97 mld. TL, poté ovšem přišel růst

²⁷ Domestic product: Real GDP forecast. In: *OECD* [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/gdp/real-gdp-forecast.htm#indicator-chart>

až na částku 126 mld. TL v roce 2014. HDP na obyvatele v běžných cenách kleslo z 20 607 TL (r. 2013) na 22 722 TL v roce 2014.²⁸

2.1.1 Finanční krize

Finanční krizi v roce 2001 odstartovala politická hádka mezi tehdejšími prezidentem Ahmetem Necdetem Sezerem a tehdejšími předsedou vlády Bülentem Ecevitem. Napětí ve vládě vyvolalo chaos na tureckém bankovním trhu, kdy zkrachovalo 11 bank, které zaznamenaly historický propad. Turecká lira ztratila svoji hodnotu. Situace v Turecku přiměla zahraniční i tuzemské investory trh opustit a tím ušetřit své peníze. Tisíce podniků bylo zavřeno a několik milionů Turků se ocitlo na pokraji chudoby a nezaměstnanosti. Vláda zoufale hledala způsoby, jak se z krize dostat a získat zdroj financí. Nakonec přišla pomoc od MMF, kdy země obdržela celkem 10,4 mld. amerických dolarů (dále jen USD). Krize stála Turecko 39,3 mld. USD. Před krizí měly banky 170 tisíc zaměstnanců, po krizi v roce 2002 jen 123 tisíc.²⁹

MMF tak finančně podpořil turecký program, který měl obnovit makroekonomickou stabilitu a vyřešit hlavní příčiny problémů země a položit základy pro obnovení růstu země. Program se zaměřil především na tři oblasti: strukturální, fiskální a měnové politiky a na podporu růstu mezd a sociální ochrany. Strukturální politika programu se zaměřila na odstranění nedostatků, které se objevily během krize, k rekapitalizaci bank pod vládní kontrolu a k posílení řízení ve veřejných a soukromých bankách. Dále se zaměřila na podporu přímých zahraničních investic, na zlepšení trhu s tabákem, cukrem a zemním plynem nebo prodeje státních podniků působících v těchto odvětvích. Cílem fiskální

²⁸ Gross Domestic Product. In: *Turkish Statistical Institute* [online]. [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: http://www.turkstat.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1105

²⁹ HAVA, Ergin. Looking back at 2001 crisis best way to see Turkey's economic miracle. In: *Today's Zaman* [online]. 2011 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: http://www.todayszaman.com/business_looking-back-at-2001-crisis-best-way-to-see-turkeys-economic-miracle_236098.html

a měnové politiky programu bylo obnovit finanční stabilitu a usnadnit dezinflaci. Tato opatření programu přispěla k postupnému zlepšování ekonomických podmínek.³⁰

Před krizí byla turecká ekonomika velmi nestabilní. Na špatný vývoj měli negativní vliv i asijská a ruská krize v letech 1997 a 1998, které negativně ovlivnili důvěru zahraničních investorů v Turecku. Příčinnou krize byl tedy především masivní odliv kapitálu, zpomalující se hospodářský růst, mohutný výprodej cenných papírů a znehodnocení turecké liry.³¹ Po krizi došlo k rozpadu strany předsedy vlády Bülenta Ecevita a byly proto vyhlášeny předčasné volby na listopad 2002. Drtivě zvítězila strana AKP a novým předsedou vlády se stal Abdullah Gül.³²

Další krize přišla na přelomu roku 2008 a 2009, tu už turecký bankovní sektor zvládl mnohem lépe, bylo to dáno hlavně novými reformami v oblasti bankovníctví, které byly přijaty po roce 2001. Pomohlo k tomu také odstranění slabších bank z trhu.

Obě krize přinesly nové významné reformy v tureckém bankovním sektoru, ale zároveň negativně ovlivnili rozvoj tohoto odvětví. Tisíce zaměstnanců přišlo o práci, ekonomika byla zasažena v téměř každé oblasti, a dokonce někteří manažeři byli zatčeni za zneužití pravomocí či korupci.³³

³⁰ IMF Approves Augmentation of Turkey's Stand-By Credit to US\$19 Billion. In: *International Monetary Fund* [online]. Washington, D.C, 2001 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2001/pr0123.htm>

³¹ BRINKE, Koen. The Turkish 2000-01 banking crisis: Economic Report. In: *Economic Research Rabobank* [online]. 2013 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <https://economics.rabobank.com/publications/2013/september/the-turkish-2000-01-banking-crisis/>

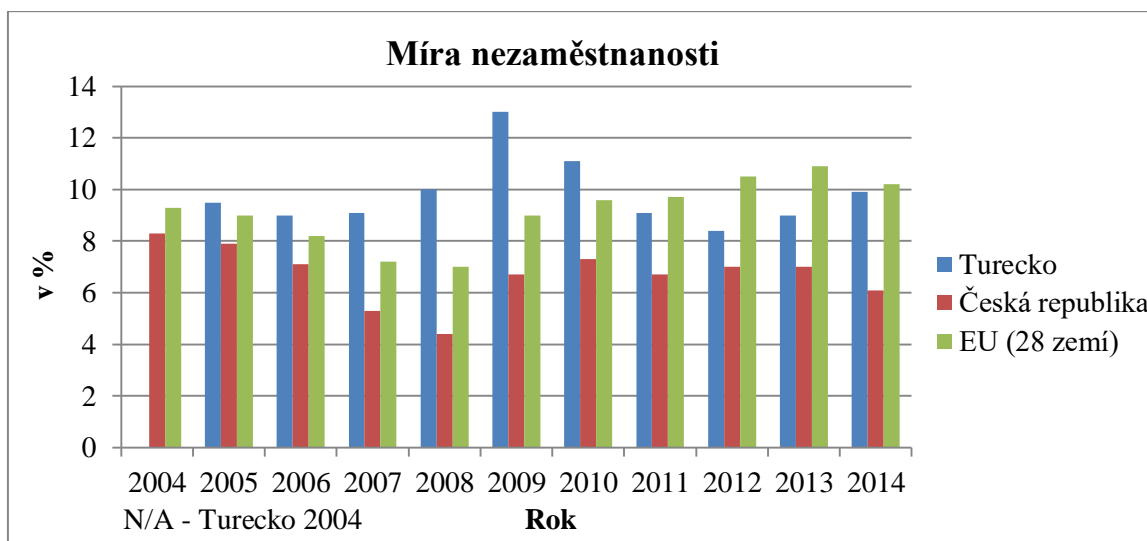
³² TURKEY: Parliamentary Chamber: Türkiye Büyük Millet Meclisi (T.B.M.M). In: *Inter-Parliamentary Union* [online]. 2002 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.ipu.org/parline-e/reports/arc/2323_02.htm

³³ HAVA, Ergin. Looking back at 2001 crisis best way to see Turkey's economic miracle. In: *Today's Zaman* [online]. 2011 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: http://www.todayszaman.com/business_looking-back-at-2001-crisis-best-way-to-see-turkeys-economic-miracle_236098.html

2.2 Nezaměstnanost

Velkým problémem jak Turecka, tak i zemí EU je vysoká míra nezaměstnanosti. Turecká míra nezaměstnanosti se několik let pohybuje okolo 10 %, jak můžeme vidět v následujícím grafu č. 3, je to dáno hlavně tím, že turecká společnost není schopna absorbovat mladé lidi vstupující na pracovní trh.

Ve srovnání s Evropou má Turecko obrovskou populaci mládeže, kdy každý rok vstupuje na trh zhruba 700 000 mladých³⁴. Jsem názoru, že vysoká nezaměstnanost mladých může mít špatný dopad do budoucna. Mladí se v důsledku pocitu neužitečnosti, zbytečnosti mohou radikalizovat, shlukovat do skupin a vyjadřovat své názory např. boji proti Kurdům či jiným menšinám, křesťanům i uprchlíkům. Bez jakékoli náplně práce ztrácejí pracovní návyky, příležitosti a tím i finančních prostředky, které mohou vést např. k odkládání založení rodiny či prohlubující se chudobě. Mladí lidé, tedy i absolventi vysokých škol, by měli být velmi kreativní a vytrvalí v hledání pracovních příležitostí či stáží.

Obr. 3: Míra nezaměstnanosti

Zdroj: Total unemployment rate. Eurostat [online]. 2015-09-28 [cit. 2015-11-21]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec450&plugin=1>, vlastní zpracování

³⁴ IKINCI, Sinan. Turkish unemployment at record rates. In: *World Socialist Web Site* [online]. 2009 [cit. 2015-11-21]. Dostupné z: <https://www.wsws.org/en/articles/2009/03/turk-m18.html>

Z grafu č. 3 můžeme na první pohled vidět, že rozdíl nezaměstnanosti států EU a Turecka není tak markantní, jak je tomu mezi ČR a Tureckem. Je také patrné, že v období celosvětové krize se míra nezaměstnanosti Turecka vyšplhala na 13 %, zejména díky poklesu exportu. Na základě nejnovějších údajů z listopadu 2015 tureckého statistického úřadu, se míra nezaměstnanosti za srpen vyšplhala na 10,1 % a počet nezaměstnaných osob ve věku 15 a více dosahoval počtu 3,058 milionů, což za předchozí rok představuje nárůst o 114 tisíc. Zatímco míra nezaměstnanosti mladých ve věku 15-24 zaznamenala pokles o 0,6 % na 18,3 %, což představuje 992 tisíc³⁵ mladých bez práce. Míra zaměstnanosti stoupla o 0,7% na 46,8 %. Nejvíce osob 51 % bylo zaměstnáno ve službách, 22,2 % obyvatel v zemědělském sektoru, v průmyslovém 19,3 % obyvatel a 7,5 % obyvatel ve stavebnictví. Pracovní síla starších patnácti let od roku 2014 vzrostla o 951 tisíc na 30,208 milionů.³⁶

2.3 Inflace

Turecko je země s vyšší mírou inflace, než je tomu běžné na západě. Koncem 90. let, byla inflace 70 %, díky tomu se TL stala měnou s nejslabším kurzem na světě. Situaci pomohla vyřešit měnová reforma (1. 1. 2005) škrtnutím šesti nul na turecké bankovce, a tím stabilizovat růst cen, které ale stále oscilují mezi 5-10 % ročně.³⁷

První, druhé i třetí čtvrtletí roku 2015 se vyznačovala nestabilitou na finančních trzích, zejména díky probíhajícím volbám a zmatku kolem nich. Došlo ke znehodnocování domácí měny a dlouhodobému vzrůstu sazeb. Začátek čtvrtého čtvrtletí přinesl zlepšení finanční situace. Výsledky listopadových voleb pozitivně ovlivnily tureckou liru i akcie. Měna vzrostla o 4,4 % a k americkému dolaru se zpevnila na úroveň 2,78 USD/TL, což je

³⁵ Labour Force Statistics: Labour Force Status of 15-24 Age Group. In: *Turkish Statistical Institute* [online]. [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: http://www.turkstat.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007

³⁶ Labour Force Statistics, August 2015. In: *Turkish Statistical Institute* [online]. 2015 [cit. 2015-11-21]. Dostupné z: <http://www.turkstat.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18643>

³⁷ RAPUTA, Tomáš. TRY: Turecká exotika. In: *FXstreet.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: <http://www.fxstreet.cz/try-turecka-exotika.html>

nejvíce za posledních sedm let. Před volbami se měna neustále propadala, celkem až o 25 %. Po měsících nestability a bezvýsledných červnových volbách, se zdá, že ty listopadové povedou k posílení ekonomiky země.³⁸

Index spotřebitelských cen vzrostl v listopadu 2015 o 0,67 %. Nejvyšší meziměsíční nárůst cen z října (+5,37 %) byl zaznamenán v oblasti odívání a obuvi. Také vzrostly ceny potravin a nealkoholických nápojů (+1 %), následoval nárůst ceny v oblasti bytového vybavení, zařízení domácností a oprav (+0,66 %), dále nárůst ceny za bydlení, zahrnující vodu, energii, další paliva (+0,54 %) a také v oblasti komunikace (+0,35 %). Nejvyšší meziměsíční propad zaznamenaly ceny v dopravě (-0,78 %), dále v oblasti rekreace a kultury (-0,54 %) a také v ostatním zboží a službách (-0,28 %).

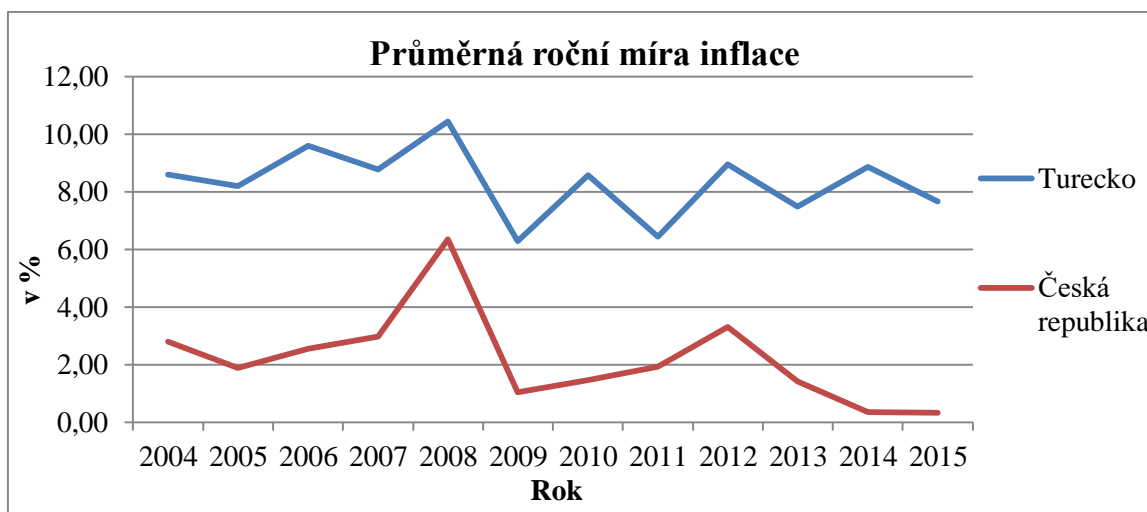
Nejvyšší meziroční nárůst cen byl zaznamenán ve stravování a ubytování a to o 13,44 %. Nárůst cen také zaznamenala oblast rekreace a kultury (+11,74 %) a ceny ostatních zboží a služeb (+11,37 %). Mezi hlavní skupiny, kde byl zaznamenán vysoký meziroční nárůst cen, patří také bytové vybavení, zařízení domácností a opravy (+10,50 %) a ceny potravin a nealkoholických nápojů (+9,51 %).³⁹

Předvídá se, že zvýšení minimální měsíční mzdy od ledna 2016 z TL 1 000 (\$ 342) na TL 1 300 (\$ 446) ovlivní i výši inflace v roce 2016 o +1,5 %. Hlavním posláním centrální banky je dosáhnout cenové stability a inflační míry 5 % pro roky 2016-2018.⁴⁰

³⁸ Turecká lira posílila po výsledku listopadových voleb. In: *CzechTrade* [online]. 2015 [cit. 2015-12-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/sluzby-2014/informacni-servis/novinky/turecka-lira-posilila-po-vysledku-listopadovych-32988/>

³⁹ Consumer Price Index, November 2015. In: *Turkish Statistical Institute* [online]. 2015 [cit. 2015-12-11]. Dostupné z: <http://www.turkstat.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18538>

⁴⁰ Minimum wage hike to affect 2016 inflation by 1.5 points, CBRT predicts. In: *Daily Sabah* [online]. Istanbul, 2015 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.dailysabah.com/economy/2015/12/09/minimum-wage-hike-to-affect-2016-inflation-by-15-points-cbrt-predicts>

Obr. 4: Průměrná roční míra inflace v období od 2004-2015

Zdroj: Historic inflation Turkey - CPI inflation. In: *Inflation.eu* [online]. [cit. 2016-01-29]. Dostupné z: <http://www.inflation.eu/inflation-rates/turkey/historic-inflation/cpi-inflation-turkey.aspx>,
 Historic inflation Czech Republic - CPI inflation. In: *Inflation.eu* [online]. [cit. 2016-01-29]. Dostupné z: <http://www.inflation.eu/inflation-rates/czech-republic/historic-inflation/cpi-inflation-czech-republic.aspx>,
 vlastní zpracování

Na obr. č. 4 je znázorněn vývoj inflace jak Turecka, tak i ČR v letech 2004-2015. Na první pohled vidíme, že inflace Turecka neustále kolísá a je téměř o 5 procentních bodů vyšší, než je tomu v ČR. Ale přesto je zaznamenán pozitivnější vývoj, než tomu bylo dříve, jak už bylo zmíněno, kdy se inflace dostala až k hranici 70 %. Rok 2008, kdy celý svět zasáhla finanční krize, se hodnoty zvýšily u obou států, v případě Turecka na hodnotu 10,4 % a v případě ČR na 6,4 %. Poté následoval pokles. Turecká inflace od roku 2009 neustále fluktuuje. V roce 2015 se hodnota turecké inflace zastavila na 7,7 %, naopak české na 0,3 %. V tabulce č. 4 je porovnán růst míry inflace a reálného HDP Turecka.

Tab. 4: Komparace růstu míry inflace a reálného HDP Turecka (v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Průměrná roční míra inflace	8,6	8,2	9,6	8,8	10,4	6,3	8,6	6,5	8,9	7,5	8,9	7,7
Reálný růst HDP	9,4	8,4	6,9	4,7	0,7	-4,8	9,2	8,8	2,1	4,2	2,9	3,1

Zdroj: Historic inflation Turkey - CPI inflation. In: *Inflation.eu* [online]. [cit. 2016-01-29]. Dostupné z: <http://www.inflation.eu/inflation-rates/turkey/historic-inflation/cpi-inflation-turkey.aspx>,
 Domestic product: Real GDP forecast. In: *OECD* [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/gdp/real-gdp-forecast.htm#indicator-chart>, vlastní zpracování

2.4 Běžný účet platební bilance

Velký problém turecké ekonomiky, jak vidíme v tabulce č. 5, představuje její negativní vývoj běžného účtu platební bilance, která se pohybuje velmi vysoko. Jedinou výjimkou byl rok 2009, kdy se deficit snížil ze 41,9 mld. USD na 13,9 mld. USD, v procentuálním vyjádření z 5,7 % na 2,3 % HDP, zejména díky snížení ceny ropy a importu. V roce 2011 Turecko vykázalo největší deficit, hned za USA a Itálii, ve výši 75,1 mld. USD, což představovalo 10 % HDP. I v dalších letech dosahoval vývoj běžného účtu platební bilance negativních výsledků, které souvisejí s negativním vývojem cen energetických komodit ale i nestabilní situací na Středním a Blízkém východě. Rok 2014 přinesl lepší výhled, kdy se deficit běžného účtu platební bilance dostal z hodnoty 7,9 % na 5,7 % HDP.⁴¹

Tab. 5: Vývoj deficitu běžného účtu platební bilance Turecka v letech 2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Deficit v mld. USD	-41,9	-13,9	-46,6	-75,1	-46,5	-65,0	-45,8
Deficit/HDP v %	-5,7	-2,3	-5,4	-10,0	-6,1	-7,9	-5,7

Zdroj: Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. In: *Businessinfo.cz* [online]. Ankara, 2015, 1. 6. 2015 [cit. 2016-01-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zakladni-charakteristika-teritoria-19209.html>, vlastní zpracování

Deficit běžného účtu platební bilance by neměl překročit hranici 5 % HDP. Toto pasivní saldo lze zlepšit například snížením devizových rezerv, ostatních investic či importem kapitálu.⁴² Z tabulky č. 5 je zřejmé, že Turecko je vysoko nad touto hodnotou. Tento špatný vývoj je dán především chybějící konkurenceschopnosti tureckých firem na mezinárodních trzích, kdy chybí značky, které by mohly vylepšit export Turecka. Vliv mají také politicko-ekonomické vlivy,⁴³ ale i výsledky vysokých výdajů spotřebitelských domácností, nízké ceny spoření a závislost na dovozu energie. Tento negativní vývoj

⁴¹ Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. In: *Businessinfo.cz* [online]. Ankara, 2015, 1. 6. 2015 [cit. 2016-01-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zakladni-charakteristika-teritoria-19209.html>

⁴² NEUMANN, Pavel, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní ekonomie*. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada), s. 99-100. ISBN 978-80-247-3276-3.

⁴³ Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. In: *Businessinfo.cz* [online]. Ankara, 2015, 1. 6. 2015 [cit. 2016-01-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zakladni-charakteristika-teritoria-19209.html>

běžného účtu platební bilance tak představuje Achillovu patu turecké ekonomiky.⁴⁴ Turecko by se tak mělo snažit o větší přilákání kapitálu do země nebo naopak zvýšení exportu za pomoci proexportních agentur. V Istanbulu má zastoupení například agentura CzechTrade. Velkou výhodou pro zemi je, že je součástí celní unie EU a má tak snadnější přístup na evropský trh bez nutnosti platit clo.

2.5 Státní rozpočet

V posledních letech zaznamenává turecký státní rozpočet deficitní vývoj, jak je uvedeno v tabulce č. 6. V roce 2010 hodnota ročního deficitu činila 3,6 % HDP. Rok 2011 měl za cíl nejvíce investovat do dopravy (31% podíl), především do železnic, vysokorychlostních vlakových sítí a výstavby dvoupruhových dálnic, dále pak do školství (12,4% podíl), zemědělského sektoru (11,3% podíl) a následně do energetiky (6,6% podíl). I přesto deficitní státní rozpočet vykázal pokles na 1,4 % HDP. Následující rok se deficit státního rozpočtu vyvíjel nepříznivě a vzrostl na 2 % HDP, zejména díky slabšímu výběru daní. V roce 2013 v rámci deficitu státního rozpočtu Turecko dosáhlo nejlepšího výsledku od roku 1985, kdy opět deficit klesl na 1,2 % HDP. Rok 2014 přinesl deficit státního rozpočtu s hodnotou 1,3 % HDP.⁴⁵

V roce 2015 rozpočtový deficit činil 22,6 mld. TL, což bylo o 2 mld. TL méně než se pro tento rok předpokládalo. Částka činila 1,2 % HDP. Ministr financí zhodnotil minulý rok jako velmi úspěšný. Rozpočtové příjmy dosáhly 483,4 mld. TL, což byl nárůst o 13,6 % HDP ve srovnání s rokem 2014. Výdaje minulý rok vzrostly na 506 mld. TL. Očekává se, že výdaje v roce 2016 budou 570,5 mld. TL

⁴⁴ Turkish CAD dips to near 4-year lows on better trade. In: *Today's Zaman* [online]. Istanbul, 2014 [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: http://www.todayszaman.com/anasayfa_turkish-cad-dips-to-near-4-year-lows-on-better-trade_364242.html

⁴⁵ Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. In: *Businessinfo.cz* [online]. Ankara, 2015, 1. 6. 2015 [cit. 2016-01-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zakladni-charakteristika-teritoria-19209.html>

a tržby 540,8 mld. TL. Největší část rozpočtu 109,3 mld. TL byla vyčleněna pro ministerstvo školství.⁴⁶

Celková zadluženost Turecka v roce 2014 vykazovala hodnotu 33,5 % HDP, k březnu 2016 pak 33,2 % HDP.⁴⁷ Pro srovnání zadluženost EU v roce 2014 činila 86,8 % HDP a ČR 42,7 % HDP.⁴⁸ Přestože je Turecko velkou zemí, její zadluženost je nižší než u většiny zemí, jak je vidět v tabulce č. 6, je to dáno zejména nižšími deficity.

Tab. 6: Komparace vývoje státního rozpočtu v letech 2010-2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Deficit Turecka v mld. TR	-40 081	-17 783	-28 791	-18 542	-22 666	-22 600
Deficit Turecka/HDP v %	-3,6	-1,4	-2,0	-1,2	-1,3	-1,2
Deficit EU (28 zemí)/HDP v %	-6,4	-4,5	-4,3	-3,3	-3,0	N/A
Deficit ČR/HDP v %	-4,4	-2,7	-4,0	-1,3	-1,9	N/A

Zdroj: Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. In: *Businessinfo.cz* [online]. Ankara, 2015, 1. 6. 2015 [cit. 2016-01-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zakladni-charakteristika-teritoria-19209.html>,

Turkey's budget deficit at \$7.4 billion for 2015. In: *Hürriyet Daily News* [online]. Ankara, 2016 [cit. 2016-01-24]. Dostupné z: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkeys-budget-deficit-at-74-billion-for-2015-.aspx?pageID=238&nID=93913&NewsCatID=344>,

General government deficit/surplus. In: *Eurostat* [online]. 2015-09-28 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&tableSelection=1&labeling=labels&footnotes=yes&layout=time,geo,cat&language=en&pcode=tec00127&plugin=1>, vlastní zpracování

Tabulka č. 6 obsahuje shrnutí údajů a také porovnání procentuálního vývoje deficitu HDP Turecka, států EU (28) a ČR. Na základě těchto údajů vyplývá, že deficit státního rozpočtu Turecka je daleko menší než deficit států EU. V porovnání s ČR má turecký státní rozpočet také pozitivnější čísla.

⁴⁶ Turkey's budget deficit at \$7.4 billion for 2015. In: *Hürriyet Daily News* [online]. Ankara, 2016 [cit. 2016-01-24]. Dostupné z: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkeys-budget-deficit-at-74-billion-for-2015-.aspx?pageID=238&nID=93913&NewsCatID=344>

⁴⁷ Turkey Government Debt to GDP. In: *Trading Economics* [online]. 2016 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/turkey/government-debt-to-gdp>

⁴⁸ General government gross debt: annual data. In: *Eurostat* [online]. 2015-09-28 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teina225&plugin=1>

SHRNUTÍ

Tato kapitola přinesla pohled na Turecko z hlediska jejího ekonomického vývoje. Blíže jsem zde specifikovala vývoj hlavních makroekonomických údajů země. V první podkapitole jsem se zabývala vývojem HDP. Pomocí grafů jsem znázornila tempo růstu s predikcí do roku 2017 a vývoj objemu HDP v domácí měně Turecka. Zároveň jsem nastínila dvě hlavní finanční krize, které Turecko sužovaly v letech 2001 a na přelomu roku 2008-2009, z kterých se zemi podařilo dostat za pomoci programu Turecka a MMF. Poté jsem se zaměřila na nezaměstnanost země, která se dlouhodobě pohybuje okolo 10 % a představuje tak velký problém, který může mít i negativní dopad do budoucna. Vyčíslila jsem také míru zaměstnanosti a již zmíněnou nezaměstnanost porovnávala s ČR a státy EU. Součástí této kapitoly byl rozbor míry inflace, která se od konce 90. let dokázala snížit ze 70 % přibližně na 8 %, a také pohled na negativní vývoj běžného účtu platební bilance. Poslední podkapitola pojednávala o deficitním vývoji státního rozpočtu za rok 2010-2015 a přitom jsem porovnávala deficit Turecka vůči HDP s ČR a státy EU, kdy jsem s překvapením zjistila, že je deficit státního rozpočtu daleko menší než deficit států EU a ČR. Kapitola následující se bude zabývat přístupovým jednáním Turecka o členství v EU.

3 Přístupové jednání EU o členství Turecka

Turecko je země, která je svojí polohou největší kandidát a která zároveň nejdéle čeká na přijetí do EU. Za celý proces integrace zápasí s velkými problémy a nechápatostí některých členů či celé EU.⁴⁹

„Jak se Turecko přibližuje k EU, opouští zároveň politiku strachu, protože aktéři sekuritizace ztrácejí půdu pod nohama, prestiž a moc. Když se však od EU vzdalujeme, máme pocit, že zůstáváme pozadu, což se projevuje jistou paranoiou vůči EU, ale také vůči vlastním občanům.“⁵⁰

3.1 Stručná historie vzájemných jednání

Turecko je země, která se zcela odlišuje od ostatních států EU, ať už hovoříme o poloze, kultuře, ekonomice či politice. Je to země, ve které žije muslimsky a etnicky odlišné obyvatelstvo než je tomu u křesťansky založené Evropy. Jako prvotní počátek snahy přiblížit zemi evropské kultuře, můžeme označit rok 1923. Zasloužil se o to zejména Mustafa Kemal Atatürk, zakladatel Turecké republiky, jehož cílem bylo přeměnit dosavadní muslimskou osmanskou zemi v modernější a více evropštější stát. Jako potvrzení této snahy byl vstup Turecka v roce 1949 do Rady Evropy a následně v roce 1952 do Organizace Severoatlantické smlouvy (dále jen NATO). V roce 1959 přišla žádost stát se členem Evropského hospodářského společenství (dále jen EHS, později Evropského společenství – dále jen ES).⁵¹

V roce 1963 pak došlo k podepsání Ankarské dohody, která měla za úkol Turecko na vstup do ES připravit. Na základě dohody mělo Turecko zlepšit životní podmínky země,

⁴⁹ TUNKROVÁ, Lucie a Pavel ŠARADÍN. *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 29. ISBN 978-80-244-1875-9.

⁵⁰ Tamtéž, s. 123-124

⁵¹ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ (eds.). *Rozšiřování ES/EU*. 2., dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2002, s. 183. ISBN 80-210-3033-X.

kteře se shodují s hodnotami ES a také sjednotit obchodní a ekonomická pravidla a podmínky, které souvisejí s připojením Turecka k celní unii. Oficiální žádost o plné členství byla Tureckem podána roku 1987, avšak statut kandidátské země jí byl přidělen až o dvanáct let později.⁵²

Žádost o členství, z důvodů neplnění kritérií a turecké přítomnosti na Kypru, byla Evropskou komisí v roce 1989 zavrhnuta. V roce 1999 se Turecko stalo kandidátskou zemí, o dva roky později bylo schváleno tzv. Přístupové partnerství mezi EU a Tureckem. Turecko, aby vyhovělo všem požadavkům, které byly součástí kodaňských kritérií, muselo přijat několik dodatků ke své ústavě a schválit nové reformy, především zákaz trestu smrti, který byl schválen v srpnu 2002.

Evropská rada se v prosinci 2004 dohodla, že zahájí vstupní rozhovory s Tureckem v říjnu 2005, ale jen tehdy pokud Turecko uzná Kypr a splní šest klíčových právních předpisů. Právní předpisy splněny byly, avšak Turecko Kypr nikdy neuznal, a tak Evropská komise v roce 2006 doporučila přerušit přístupové jednání, které mělo probíhat ve 35 kapitolách. I přesto byla jednání v kapitolách zahájena, např. kapitola podnikání, průmyslu, finanční kontroly, statistiky, transevropské sítě, zdraví a ochrany spotřebitelů a mnoho dalších. Pouze jedna kapitola věda a výzkum byla uzavřena, a to 12. června 2006.

V říjnu 2009 Evropská komise vydala zprávu, která poukázovala na to, že by se Turecko mělo zaměřit na oblast svobody tisku, projevu náboženského vyznání a práv žen či odborových organizací. V roce 2013 byla vydána další opatření, kdy by se Turecko mělo zaměřit na práva menšin, používání jazyků, a vyřešit Kurdské otázky. Turecko během několika let provedlo řadu reforem. Ale na to, aby se stalo členem EU, bude muset provést ještě mnoho dalších. Stát se součástí EU bude pro zemi ještě velmi dlouhou cestou.⁵³

⁵² TUČEK, Filip. Turecko. In: *Euroskop* [online]. ©2005-2016 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9132/sekce/turecko/>

⁵³ Vztahy EU a Turecka. In: *EurActiv.cz* [online]. aktualizováno 21.2.2014 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/turecko-a-eu>

Dne 29. listopadu 2015 se konalo zasedání EU s Tureckem, které mělo za cíl oživit proces integrace Turecka do EU a také vyřešit uprchlickou krizi. EU se tak zavázala, že Turecku pomůže se zvládnutím syrských uprchlíků, kteří se na tureckém území nacházejí. A to tím, že je budou posílat zpět do jejich rodné země a budou předcházet jejich cestám do EU a Turecka. Zároveň bylo na setkání oznámeno, že 14. prosince 2015 dojde k otevření kapitoly 17 – Hospodářská a měnová politika.⁵⁴

Jak již bylo zmíněno výše, z 35 kapitol je uzavřena pouze kapitola 25 – Věda a výzkum. Kypr momentálně blokuje celkem šest kapitol (Volný pohyb pracovníků, Energetika, Soudnictví a základní práva, Spravedlnost, svoboda a bezpečnost, Vzdělávání a kultura, Zahraniční, bezpečnost a obranná politika), Evropská rada poté dalších osm. Aktuálně jich je uvolněno patnáct, jako poslední byla tedy v prosinci 2015 otevřena kapitola 17 – Hospodářská a měnová politika. Další v pořadí, do konce června 2016, by měla být otevřena kapitola 33 – Finanční a rozpočtová opatření, která bylo doposud blokována Francií.^{55, 56}

Stát se členem EU probíhá ve třech fázích, které většinou trvají několik let. Nejprve země získá status kandidátské země. Následně musí splnit veškerá přístupová kritéria, kdy musí do svého systému zavést určité předpisy EU např. v soudní, politické či ekonomické oblasti. Stává se tak přístupovou zemí. Pokud jsou veškerá jednání a kapitoly uzavřeny, v rámci Turecka se jedná o 35 kapitol, a ratifikace je provedena všemi členskými státy, může země do EU vstoupit.⁵⁷

V červnu 1993 se v Kodani konal summit Evropské rady, při kterém byla vydána tzv. kodaňská kritéria, která při splnění umožňovala ucházejícím se státům (především

⁵⁴ Zasedání hlav států a předsedů vlád zemí EU s Tureckem, 29. 11. 2015. In: *Evropská rada: Rada Evropské unie* [online]. Brusel, 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/international-summit/2015/11/29/>

⁵⁵ Migration Policy Watch: Je potřeba se zaměřit na další migrační trasy. In: *Evropské hodnoty* [online]. 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.evropskehodnoty.cz/migration-policy-watch-2/>

⁵⁶ TURKEY. In: *European Commission* [online]. 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/turkey/20160108-overview_negotiations_turkey.pdf

⁵⁷ Steps towards joining. In: *European Commission* [online]. Last update: 27/06/2013 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/policy/steps-towards-joining/index_en.htm

státům střední a východní Evropy) vstup do EU. Podle Fialy a Pitrové kritéria požadovala, „...aby uchazečská země dosáhla stability institucí zaručujících demokracii, zákonnost, zajištění lidských práv a respektování a ochrany lidských menšin, měla fungující tržní hospodářství a byla schopna odolávat konkurenčním tlakům a tržním silám v rámci Unie, byla schopna převzít závazky vyplývající z členství, včetně plnění cílů politické, hospodářské a měnové unie“.⁵⁸ Jinými slovy, kritéria se člení na politická, ekonomická a kritérium *acquis*.⁵⁹ Vzhledem k aktuální situaci v Turecku si myslím, že pro zemi je nejobtížnější plnit politická kritéria. A to z důvodů nerespektování a ochrany náboženských menšin a neustálých problémů s Kurdy. Jak uvádím v kapitole 1, další bolestí je i omezování svobody tisku a obavy z přechodu demokracie na autokracii.

3.2 Celní unie

Celní unie (dále jen CU) vznikla k 1. červenci 1968 z důvodu zajištění volného pohybu zboží. Cílem CU bylo zrušení veškerých celních poplatků a tím vytvoření jednotného celního sazebníku pro státy ES na zboží, které jsou dovážené z třetích zemí. CU také zahrnovala vznik jednotné obchodní politiky ve vztahu k třetím zemím.⁶⁰ Turecko začalo o vstup do celní unie usilovat v roce 1993, a k podepsání smlouvy mezi EU a Tureckem nakonec došlo v lednu 1996.⁶¹ Být součástí CU znamená pro Turky velkou výhodu a ekonomickou pomoc. Mají tak snazší přístup na evropský trh bez nutnosti platit clo.

⁵⁸ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 153-154. ISBN 80-732-5015-2.

⁵⁹ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckova edice ekonomie, s. 577. ISBN 80-717-9804-5.

⁶⁰ SVATOŠ, Miroslav, Vlastislav BENEŠ, Květoslav RŮŽIČKA a Miroslav ŠUBERT. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. Praha: Grada, 2009, s. 90. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2708-0.

⁶¹ TUČEK, Filip. Turecko. In: *Euroskop* [online]. ©2005-2016 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9132/sekce/turecko/>

3.3 Kyperský problém

V roce 1974 proběhla turecká invaze na Kypr, v reakci na převrat kyperských Řeků, kteří chtěli, aby se spojili s Řeckem. Turecko tehdy okupovalo 36,2 % země a násilně vyhnalo asi 180 000 řeckých Kypřanů ze svých obydlí. Invaze způsobila jak ekonomickou devastaci Kypru, který kdysi patřil k nejbohatším a nejrozvinutějším zemím, ale především došlo k zabití přes 3 000 lidí a 1 400 se dodnes stále pohřešují. I v dnešní době je na Kypru přes 43 000 těžce ozbrojených tureckých vojáků.

Turecko chtělo přejmenovat severní část na Tureckou republiku severního Kypru. Rada bezpečnosti Organizace spojených národů (dále jen OSN) a ostatní uskupení tento fakt zamítli a pro právní i politické účely je uznáván název Kyperská republika, která byla vytvořena v roce 1960.⁶²

I přesto, že tato invaze byla v rozporu se všemi pravidly mezinárodních zákonností, včetně Charty OSN, Turecko nadále zabíralo severní část ostrova. OSN požadovala, aby Turecko uznalo Kypr, aby umožnilo stažení vojsk a návrat uprchlíků zpět do jejich domovů, a také aby došlo k územní celistvosti Kypru. Turecko však vše ignorovalo a nadále ignoruje.⁶³

3.4 Hlavní argumenty pro a proti členství

Pokud by se Turecko stalo členem EU, mělo by to jistě své výhody ale bohužel i nevýhody. Turecko za svou dlouhou cestou ke členství EU přijalo několik reforem, ať už v oblasti demokracie, lidských práv či zrušení trestu smrti. Díky silnému vzestupu Islámského státu v Iráku a Sýrii by vstup Turecka do EU znamenal vytvoření silných

⁶² The 1974 Turkish Invasion and its Consequences. In: *Republic of Cyprus: Press and Information Office* [online]. last update December 2010 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/6F5DD418DD053ED1C2256D6D001E7571?OpenDocument>

⁶³ The Cyprus Problem. In: *Republic of Cyprus: Ministry of Foreign Affairs* [online]. 2016 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: http://www.mfa.gov.cy/mfa/highcom/london.nsf/hcrcl07_en/hcrcl07_en?OpenDocument

spojenců, kteří by společně bojovali proti islámskému terorismu. Další výhodou by jistě byl mohutný příliv tureckých pracovníků do Evropy. Turecká populace je považována za mladou a také velmi vzdělanou, díky níž by mohl být udržen ekonomický růst a prosperita EU. Pozitivní také je, že turecká ekonomika neustále roste a díky spojení, by mohlo dojít k rychlejšímu nárůstu odbytu zboží na turecký a evropský trh.⁶⁴

Turecko, jakožto muslimská země, by svým vstupem mohlo ovlivnit další muslimské státy k získání západních ideálů.⁶⁵ Členství Turecka by pro EU znamenalo i novou pomoc při zlepšování podmínek životního prostředí, kdy se veškeré členské státy neustále snaží provádět mnoho výzkumů, a také modernizovat energeticky úsporné materiály a strojní zařízení. Společně tak usilují o snižování znečištění po Evropě a celém světě. Turecko by se také mohlo pevně zavázat k EU a tím se vzdálit od svých problémových sousedů, hlavně od Sýrie, Íránu a Iráku.⁶⁶

Mohlo by to ale znamenat i nevýhodu, EU by tak sousedila se zeměmi, kde dochází k neustálým válkám a vzpourám. Turecko je také zemí, přes kterou se do Evropy z Afriky nebo Blízkého východu nejvíce dostává nelegálních zbraní, drog a uprchlíků. Je to také země s velkou kriminalitou a s menšími teroristickými skupinami, které se ještě nepodařilo odstranit.⁶⁷

Mezi argumenty proti vstupu dále patří např. geopolitické důvody. Podle mapy je jasné, že většina území Turecka do Evropy svojí polohou nepatří. Zároveň Turecko představuje arabskou, islámskou zemi, která se svými hodnotami, kulturou a postoji liší od křesťanské Evropy. Příkladem může být nerovnost mezi mužem a ženou, týrání vězňů či diskriminace menšin. Očekával by se i větší masivnější příliv tureckých obyvatel, uprchlíků ale bohužel

⁶⁴ Turkey and the EU: the pros and cons of membership. In: *The Week* [online]. 2015 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.theweek.co.uk/24083/turkey-and-the-eu-the-pros-and-cons-of-membership>

⁶⁵ LAMB, Scott. Turkey and the EU: The Pros and Cons. In: *Spiegel online* [online]. 2004 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/international/turkey-and-the-eu-the-pros-and-cons-a-333126.html>

⁶⁶ DEGGIN, Cameron. Turkey Benefits of EU Membership. In: *Property Turkey* [online]. 2013 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.propertyturkey.com/blog-turkey/turkey-benefits-of-eu-membership>

⁶⁷ ČERNOHOUS, Tomáš. Turecko a jeho vstup do EU z hlediska bezpečnosti. In: *EurActiv.cz* [online]. 2010 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/clanek/turecko-a-jeho-vstup-do-eu-zhlediska-bezpecnosti-006948>

i islámských bojovníků ven ze Sýrie, a tím i možnost vytvoření islamistické základny teroristů v Evropě. Neustálým problémem je také neuznání Kypru Tureckem.⁶⁸

SHRNUTÍ

Touto kapitolou jsem chtěla blíže přiblížit snahu Turecka změnit svůj politický systém s cílem stát se členem EU. Také jsem stručně popsala historii vzájemného jednání, zahrnující vysvětlená kodaňská kritéria. Dále pak krátce popsala vznik CU a lehce nastínila kyperský problém. Poslední podkapitolu této kapitoly tvoří shrnutí hlavních argumentů pro a proti vstupu Turecka do EU. Další kapitola už bude pojednávat o vzájemných obchodních vztazích země s ČR, a to zejména po roce 2004, tedy po vstupu ČR do EU.

⁶⁸ ŠLECHTA, Ondřej. 7 důvodů proti vstupu Turecka do EU. In: *EUportal* [online]. 2005 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://euportal.parlamentnilisty.cz/Articles/401-7-duvodu-proti-vstupu-turecka-do-eu.aspx>

4 Obchodní spolupráce ČR s Tureckem po vstupu ČR do EU

Předposlední kapitola má za cíl zhodnotit vzájemnou obchodní výměnu ČR s Tureckem po vstupu ČR do EU, kdy se spolupráce začala mnohem více vyvíjet. Součástí této kapitoly bude i komoditní struktura importu a exportu mezi zeměmi. Další část této sekce bude věnována vzájemným obchodním vztahům a její podpoře. Závěrečná pasáž bude zahrnovat přímé zahraniční investice, perspektivní položky českého exportu a příklady uskutečněných projektů.

4.1 Obchodní výměna ČR s Tureckem

ČR zařadila Turecko do schválené Exportní strategie ČR pro období 2012 – 2020 jako jednu spolu s dalšími jedenácti významnými zeměmi. Zejména proto, že turecký trh, se skoro 80 miliony spotřebiteli, je velmi silný, a představuje tak zajímavou výzvu s rozmanitými možnostmi pro české dodavatele a vývozce.⁶⁹ Pro ČR tedy Turecko představuje velmi perspektivního a oblíbeného obchodního partnera, kdy se vzájemný obchod za posledních deset let neustále zvyšoval, a to více než desetinásobně. České průmyslově zaměřené společnosti se nejvíce uplatňují v oblastech energetiky, dopravy, technologie, automobilového či těžebního průmyslu. Export ze zemí ČR, jež představuje roční nárůst v rozpětí 20-30 %, převažuje nad importem z Turecka. Import z Turecka se pohybuje kolem 25 mld. Kč a znázorňuje roční nárůst okolo 5 %.⁷⁰

⁶⁹ Turecko je častějším partnerem českých podnikatelů. In: *Vláda ČR* [online]. 2013 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/turecko-je-castejsim-partnerem-ceskych-podnikatelu-103135/>

⁷⁰ ZAORAL, Petr. Export do Turecka se zvýšil desetinásobně. *ČESKÝ EXPORT*. 2015, (4), 9. ISSN 1803-4543. Dostupné také z: <http://www.floowie.com/cs/cti/1064912135554b246682d80/#/strana/1/zvacseni/100/>

Tab. 7: Obchodní výměna ČR s Tureckem v letech 2004-2015 (v mil. Kč)

Rok	Vývoz		Dovoz		Obrat		Bilance
	Kč	pořadí	Kč	pořadí	Kč	pořadí	Kč
2004	13 749	N/A	10 641	N/A	24 391	N/A	3 108
2005	12 506	N/A	12 766	N/A	25 272	N/A	-261
2006	12 287	N/A	13 151	N/A	25 438	N/A	-865
2007	14 719	N/A	15 922	N/A	30 642	N/A	-1 203
2008	13 430	N/A	16 673	N/A	30 104	N/A	-3 243
2009	16 160	18.	14 007	24.	30 166	20.	2 153
2010	19 823	19.	18 547	25.	38 370	21.	1 276
2011	23 982	19.	22 917	23.	46 899	21.	1 064
2012	33 263	18.	21 567	24.	54 830	21.	11 696
2013	43 236	16.	22 425	23.	65 661	20.	20 811
2014	44 739	17.	27 768	21.	72 507	20.	16 971
1-11/2015	43 400	N/A	28 118	N/A	71 518	N/A	15 282

Zdroj: Archiv - Statistika zahraničního obchodu: Ročenky zahraničního obchodu ČR. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/statistika-zahr-obchod/archiv.html>,

Archiv: Statistická ročenka České republiky. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2015>, vlastní zpracování

V tabulce č. 7 je znázorněna vzájemná obchodní bilance mezi ČR a Tureckem mezi lety 2004-2015. Právě po vstupu ČR do EU se spolupráce mezi zeměmi neustále zvyšovala. V roce 2004 ČR vyvezla do Turecka o 3 miliardy Kč více, než bylo dovezeno, bilance byla tedy kladná. Naopak v letech 2005-2008 více dováželo Turecko. Obchodní bilance s ČR byla tedy záporná. Z tabulky č. 7 je zřejmé, že do roku 2012 byla vzájemná obchodní výměna mezi zeměmi velmi vyrovnaná, a že žádná ze zemí nebyla pouze vývozcem či dovozcem. Až rok 2012 přinesl dominanci pro ČR. Zde se hodnota vývozu pohybovala o více než 10 miliard Kč než hodnota dovozu a obrat přesáhl hranici 50 miliard Kč. V roce 2013 se hodnota vývozu dokonce zvýšila o 20 miliard Kč. Následující rok byl opět pro ČR ještě příznivější, kdy se hodnota vývozu pohybovala okolo 44 miliard Kč a hodnota dovozu dosáhla hodnoty 27 miliard Kč. Za období od ledna do listopadu 2015 se vývoz pohyboval opět nad hranicí 40 miliard Kč a dovoz dosáhl nejvyšší hodnoty 28 miliard Kč. Obrat jako v předcházejícím roce vykazoval rekordní hodnotu nad 70 miliard Kč.

ČR patří mezi oblíbeného a častého partnera Turecka, což dokazuje i zobrazené pořadí, kdy se ČR ve vývozu pravidelně pohybuje okolo 17. místa, dovozu 21. a obratu

pak 20. místa. Můžeme tedy konstatovat, že se objem obchodní výměny neustále zvyšuje a pravděpodobně bude růst i nadále.

4.1.1 Komoditní struktura vývozu z ČR do Turecka

Tab. 8: Komoditní struktura vývozu z ČR do Turecka v letech 2010-2015 (v mil. Kč)

SITC, 4. revize		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015 (%)
0	Potraviny a živá zvířata	280,1	258,0	299,2	262,1	309,6	1 092,2	2,3
1	Nápoje a tabák	22,0	18,8	18,7	29,5	24,8	15,9	0
2	Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	633,0	415,4	510,0	511,5	582,2	603,4	1,3
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	65,5	167,1	633,2	641,2	416,3	421,0	0,9
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené	1 261,8	1 404,4	1 335,0	1 929,0	2 677,0	2 612,5	5,6
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	4 402,0	4 766,5	6 662,0	6 826,0	6 305,5	6 247,8	13,4
7	Stroje a dopravní prostředky	12 255,0	15 481,8	21 818,3	29 962,4	31 271,4	32 640,7	69,9
8	Průmyslové spotřební zboží	897,4	1 395,7	1 732,3	2 562,5	3 070,8	2 994,8	6,4
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	6,1	73,9	254,3	511,5	81,2	85,0	0,2
Celkem		19 822,9	23 981,6	33 263,0	43 235,8	44 738,9	46 713,5	100

Zdroj: Databáze zahraničního obchodu. Český statistický úřad [online]. 2012 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>, vlastní zpracování

Tabulka č. 8 znázorňuje komoditní strukturu vývozu zboží z ČR do Turecka v letech 2010-2015. Nejvíce vyváženou položkou podle Standardní mezinárodní klasifikace zboží (dále jen SITC), je kategorie SITC7, která se jako jediná pohybuje nad 10 miliard Kč, a zároveň představuje největší růst, což dokazují roky 2014 a 2015, kdy hodnota vývozu přesáhla částku 30 miliard Kč. Naopak nejméně se vyváží kategorie SITC4, kdy je hodnota do 200 tisíc Kč. Z tabulky je také zřejmé, že kategorie SITC0, SITC5, SITC6 a SITC8 zaznamenaly během těchto let velký nárůst. Velký pokles byl

zaznamenán v letech 2014 a 2015 u kategorie SITC1. Zbylé kategorie během posledních let neustále kolísají. Pro úplnost dat, jsou předchozí roky 2004-2009 uvedeny v Příloze A.

4.1.2 Komoditní struktura dovozu z Turecka do ČR

Tab. 9: Komoditní struktura dovozu z Turecka do ČR v letech 2010-2015 (v mil. Kč)

SITC, 4. revize		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015 (%)
0	Potraviny a živá zvířata	1 079,7	1 798,0	2 028,2	1 999,7	2 276,7	2 273,4	7,3
1	Nápoje a tabák	175,1	172,7	180,8	126,2	191,0	177,7	0,6
2	Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	134,3	158,7	229,8	305,3	334,3	322,2	1,1
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	2,1	9,4	11,3	29,0	57,0	305,4	1,0
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené	910,8	996,0	895,9	926,1	1 204,7	1 833,2	5,9
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	3 800,0	6 770,0	5 056,4	5 426,6	7 347,2	8 172,1	26,4
7	Stroje a dopravní prostředky	7 373,4	7 952,0	8 081,2	8 246,7	10 602,4	11 654,8	37,7
8	Průmyslové spotřební zboží	5 070,5	5 059,0	5 036,1	5 150,8	5 672,0	6 186,8	20,0
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	1,1	2,5	47,2	214,2	82,4	7,6	0
Celkem		18 547,1	22 918,4	21 567,0	22 424,7	27 767,8	30 933,5	100

Zdroj: Databáze zahraničního obchodu. Český statistický úřad [online]. 2012 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>, vlastní zpracování

V tabulce č. 9 je zachycena komoditní struktura dovozu zboží z Turecka do ČR v letech 2010-2015. Porovnáním s tabulkou č. 8 je zřejmé, že se z ČR více vyváží, než dováží. Nejobtímnější skupinu, opět představuje kategorie SITC7 a nejmenší kategorie SITC4, kdy hodnota nepřesahuje částku půl milionu Kč. Kategorie SITC0, SITC1, SITC5 a SITC8 se během let 2010-2015 vyvíjely téměř konstantně bez větších výkyvů. Větší nárůst pak zaznamenala kategorie SITC3, naopak kategorie SITC9 po roce 2013 velký pokles. Předšlé roky 2004-2009 jsou taktéž součástí Přílohy B.

Většina vzájemného obchodu mezi ČR a Tureckem probíhá především v oblastech strojů a dopravních prostředků, tržních výrobků tříděných hlavně podle materiálů a také průmyslového spotřebního zboží.

4.2 Bilaterální dohody

Jak již bylo nastíněno v kapitole č. 1, diplomatické vztahy mezi ČR, bývalým Československem, a Tureckem se datují již k roku 1920, kdy byl mezi zeměmi podepsán protokol zaměřený na obchodní vztahy. V říjnu roku 1924 byla podepsána Smlouva o přátelství.⁷¹ O šest let později v roce 1930 následovala Úmluva o vzájemných stycích ve věcech soudních, občanských a obchodních. V roce 1976 pak Dohoda o hospodářské, technické, průmyslové a vědecké spolupráci. Další dohody byly dále uzavřeny např. v oblasti silniční (1981), letecké (1996) dopravy či cestovního ruchu (1981). Za zmínku stojí i Dohoda o ochraně a podpoře investic (1992). Po roce 2000 pak následovaly dohody v oblasti zemědělství (2000), kultury, školství, vědy, mládeže a sportu (2004) či smlouva o sociálním zabezpečení (2004). Poslední smlouvou je Dohoda o vzájemné podpoře a ochraně investic z roku 2009.⁷² Ta má za cíl podporovat, rozvíjet obchodní spolupráci mezi zeměmi, a vytvářet pro ně dobré podmínky pro uplatnění svých investic a zároveň zajistit plnou ochranu a bezpečnost na daném území.⁷³ Veškerý přehled bilaterálních smluv ČR a Turecka se nachází v Příloze C.

⁷¹ KREISER, Klaus a Christoph K NEUMANN. *Dějiny Turecka*. Překlad Petr Kučera. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010, s. 245-247. ISBN 978-807-4220-128.

⁷² Bilaterální dohody. In: *Ministerstvo zahraničních věcí* [online]. [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/ankara/cz/vzajemne_vztahy/bilateralni_dohody_s_tureckem/

⁷³ Přehled platných dohod o podpoře a ochraně investic: Turecko. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 14. 8. 2014 [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/dohody-o-podpore-a-ochrane-investic/prehled-platnych-dohod-o-podpore-a-ochra#word_t

4.3 Vzájemné vztahy a jejich podpora

V ČR existuje několik center, které se snaží svými službami podporovat vzájemné vztahy mezi domácím a zahraničním trhem. Patří sem zejména Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Ministerstvo průmyslu a obchodu, CzechTrade, CzechInvest, Česká exportní banka, Exportní garanční a pojišťovací společnost (dále jen EGAP). Podporu česko-tureckých vztahů upevňuje CzechTrade Istanbul a Česko-turecká smíšená obchodní komora.

K podpoře česko-tureckých vztahů přispěla EGAP, která koncem června 2015 uzavřela smlouvu s českou pobočkou Sberbank a tureckou DenizBank při pojištění českého exportu do Turecka. Ta má za cíl vylepšit financování a pojištění vývozu českých podniků, i přesto, že angažovanost této pojišťovny v Turecku je již na vysoké úrovni, kdy hodnoty dosahují hranic 27 mld. Kč. Země je tak v pětici států, kam nejčastěji český export pojištěný EGAPem míří. Dosud se jednalo výhradně o podporu v oblasti energetiky, ale velké ambice se najdou i v budování spaloven a čističek, vývozu obráběcích strojů a technologií pro dopravu a potravinářský a farmaceutický průmysl.⁷⁴

4.3.1 Návštěvy představitelů

Za zmínku také stojí významné návštěvy jak českých tak i tureckých představitelů. V říjnu 2000 se konala návštěva prvního českého bývalého prezidenta V. Havla v Turecku, o dva roky později pak návštěva tureckého prezidenta A. N. Sezera. V roce 2004 pak návštěva bývalého českého prezidenta V. Klause na summitu NATO v Istanbulu,⁷⁵ ten Turecko navštívil také v květnu 2005, za účelem účasti konference FORUM ISTANBUL a ještě v dubnu 2006. V dubnu 2009 ČR navštívil bývalý prezident Turecké

⁷⁴ Nový impulz pro Česko-turecké obchodní vztahy. DOBEŠEK-WINTER, Lubor. *The Business Soirée*. Praha: Consultia, 2015, 2015, 16.

⁷⁵ Přehled bilaterálních návštěv: 2000 - 2004. In: *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/ankara/cz/vzajemne_vztahy/prehled_bilateralnich_navstev/x2000_2004/index.html

republiky Abdullah Gül.⁷⁶ V listopadu 2011 ČR navštívil i turecký předseda Velkého národního shromáždění, který jednal s prezidentem ČR V. Klausem a premiérem P. Nečasem zejména o ekonomice a hlubší vzájemné hospodářské spolupráci. Bývalý prezident V. Klaus ještě Turecko navštívil v únoru 2012. To byla poslední prezidentská návštěva, která se zatím uskutečnila. Během dalších let se pravidelně konaly i návštěvy různých premiérů či ministrů obou zemí.⁷⁷

4.3.2 Proexportní aktivity

Čeští zástupci se pořádáním různých proexportních akcí velmi aktivně podílejí na podpoře a zvyšování česko-turecké spolupráce. Pravidelně se v Turecku koná mnoho akcí, seminářů, podnikatelských misí a veletrhů.

Za tradiční akci můžeme považovat seminář s názvem „Doing Business with the Czech Republic“, který se v Turecku konal už vícekrát, např. v letech 2008, 2009, 2011 či 2014. Cílem semináře bylo zejména představit ČR jako vyspělého a moderního člena EU s velkým potenciálem a vyspělými technologiemi v oblasti životního prostředí. Za zmínku také stojí akce s názvem „Czech Night“, která se uskutečnila v roce 2011 a také v roce 2012. Cílem této akce byla prezentace tureckým představitelům, kteří vyjádřili zájem o české výrobky – o zbrojní sortiment České zbrojovky Uherský Brod. Např. pistole CZ 75 se v armádní a policejní oblasti v Turecku využívají dodnes. Mezi další významný veletrh můžeme zařadit „EURASIA RAIL 2014“,

⁷⁶ Přehled bilaterálních návštěv: 2005 - 2009. In: *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2016-02-27]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/ankara/cz/vzajemne_vztahy/prehled_bilateralnich_navstev/x2005_2009/index.html

⁷⁷ Turecko. In: *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/turecko/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html

kterého se oficiálně účastnila ČR a skupina osmnácti českých firem, kteří se pohybují v oblasti kolejové infrastruktury a železničního průmyslu.⁷⁸

V roce 2015 se v Istanbulu konal například veletrh „SOLAREX 2015“, který byl zaměřen na solární energii a technologii. Dále se pak uskutečnila „Mise energetiků do Turecka 2015“, jejímž cílem bylo podpořit české firmy, představit české energetické technologie a zvýšit tak export do Turecka.^{79,80} Pro rok 2016 je zatím připraven veletrh „ANUFOOD Eurasia 2016“, který bude zaměřen na potravinářský a nápojový průmysl.⁸¹ A „Mise českých energetiků 2016 + ICCI 2016“, která patří mezi významnou akci v oblasti energetického průmyslu.⁸²

Proexportní aktivity jsou pořádány v různorodých oblastech. Ať už je to odvětví zdravotnictví (firma ELLA-CS s.r.o.), životního prostředí (firma ECOFLUID – čištění odpadních vod) či sekce automobilového průmyslu (Škoda Auto a.s., Škoda Transportation a.s.) a mnoho dalších.⁸³

Většina českých firem, s cílem vstoupit na poněkud odlišný turecký trh, využívá služeb agentury CzechTrade se sídlem v Istanbulu. Agentura obecně byla založena Ministerstvem průmyslu a obchodu, aby navázala a následně zlepšovala spolupráci mezi českými a zahraničními firmami.⁸⁴ CzechTrade nabízí mnoho služeb, mezi které patří především poskytování kvalitního informačního servisu domácím vývozcům, poradenství či průzkum

⁷⁸ Turecko. In: *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/turecko/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html

⁷⁹ SOLAREX 2015. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/kalendar-akci/akce-solarex-2015/>

⁸⁰ MISE ENERGETIKŮ DO TURECKA 2015. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/kalendar-akci/akce-mise-energetiku-do-turecka-2015/>

⁸¹ ANUFOOD Eurasia 2016. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/kalendar-akci/akce-anufood-eurasia-2016/>

⁸² MISE ČESKÝCH ENERGETIKŮ 2016 + ICCI 2016. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/kalendar-akci/akce-mise-ceskych-energetiku-2016-icci-2016/>

⁸³ Turecko. In: *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/turecko/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html

⁸⁴ Představení CzechTrade. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/predstaveni/>

trhu v daném teritoriu. Agentura také poskytuje pro české podnikatele různé vzdělávací akce, organizuje konzultace, setkání, pomáhá s prezentací podniků na výstavách, veletrzích ať už na domácím či cizím trhu.⁸⁵

4.4 Přímé zahraniční investice

Jak již bylo vícekrát zmíněno, pro mnohé investory je turecký trh velmi pozoruhodným teritoriem s dobrou zeměpisnou polohou na území Evropy, Asie a Středního Východu, na kterém se nebojí mohutně investovat. Aktivních je zde více jak 30 tisíc⁸⁶ zahraničních investičních podniků.

Podle Kalínské et al. „*Prostřednictvím přímých zahraničních investic investoři (zpravidla multinacionální korporace) získávají dlouhodobou kontrolu nad svými společnostmi (pobočkami, sesterskými organizacemi, afilacemi aj.) v zahraničí, přičemž se od nich očekává, že se budou průběžně podílet na správě a řízení podniku*“.⁸⁷

Největší zájem o investice v Turecku započal po zahájení přístupových rozhovorů s EU. Zatím nejvyšší příliv přímých zahraničních investic (dále jen PZI) byl zaznamenán v roce 2007, kdy hodnota dosahovala částky 22 mld. USD. V období světové finanční krize, PZI poklesly na cca 8,66 mld. USD, po zdoání tohoto období nastal příznivější vývoj investic. Zejména rok 2011 přinesl velký skok na částku 16,1 mld. USD, v dalších letech se hodnoty usadily okolo 12 mld. USD.

Největšími investory do Turecka jsou státy EU, které v roce 2011 dosahovaly 71,3 % celkových přímých investic, v roce 2014 pak 45,4 %. Dle žebříčku v roce 2014 největšími investory bylo Nizozemí (2 mld. USD) a Velká Británie (1 mld. USD), dále pak Německo

⁸⁵ Služby. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/sluzby-2014/>

⁸⁶ OECD. *OECD Economic Surveys: Turkey 2014*. Paris: OECD Publishing, 2014, s. 90. ISBN 978-92-64-20700-4.

⁸⁷ KALÍNSKÁ, Emilie, Radek ČAJKA, Iveta ČERNÁ, Ilya BOLOTOV a Ludmila ŠTĚRBOVÁ. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada, 2010, s. 29. ISBN 978-80-247-3396-8.

(693 mil. USD) a Itálie (490 mil. USD), kteří nejvíce investovali do výrobního (2,9 mld. USD) a finančního sektoru (1,5 mld. USD).⁸⁸ Pokud se jedná o ČR, ta v roce 2014 investovala do Turecka částku 12,8 mil. USD, novější konečná data nejsou k dispozici.⁸⁹

Navzdory probíhajícím volbám a nepokojům v sousedních státech, se Turecku podařilo v roce 2015 zvýšit investiční činnost, zejména díky ekonomické stabilitě a pozitivním dlouhodobým vyhlídkám. Příliv PZI tedy v roce 2015 dosáhl částky 16,5 mld. USD s tempem růstu 32 % oproti předchozímu roku. Částka tak představuje historickou hodnotu od proběhnuté světové finanční krize. Opět největší investice proudily do výrobního a finančního sektoru a také sektoru dopravy. Na vrcholu největších investorů se usadilo Španělsko, následováno Lucemburskem a USA. Mezi pozoruhodné investory se zařadilo Nizozemsko, Ázerbájdžán, Belgie, Rusko, Velká Británie, Čína a Německo.⁹⁰

Tab. 10: Přímé zahraniční investice v letech 2007-2015 (v mld. USD)

	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
PZI přílivové	22,0	8,7	9,1	16,1	13,3	12,4	12,1	16,5

Zdroj: Turecko: Zahraniční obchod a investice. In: *BusinessInfo.cz* [online]. Ankara, 2015 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zahranicni-obchod-a-investice-19210.html>, vlastní zpracování

4.4.1 Perspektivní položky pro český export

Pro české exportéry se turecký trh stává stále zajímavějším teritoriem, které nabízí velké množství příležitostí. Je to dáno především zeměpisnou polohou ale i rychle rostoucí dynamickou tureckou ekonomikou. České podniky jsou považovány za nositele

⁸⁸ Turecko: Zahraniční obchod a investice. In: *BusinessInfo.cz* [online]. Ankara, 2015 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zahranicni-obchod-a-investice-19210.html>

⁸⁹ Odliv přímých investic do zahraničí za rok: podle principu směru. *Česká národní banka* [online]. 22.3.2016 [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/analytics/saw.dll?PortalGo&PortalPath=%2Fshared%2FPZI_WEB%2FWEB_PZI&Path=%2Fshared%2FPZI_WEB%2FPZI_BPM6_4.1.%20Toky_Z_Zem%C4%9B&Style=CNB&Done=Dashboardd%26PortalPath%3D%252Fshared%252FPZI_WEB%252FWEB_PZI%26Page%3DPZI_%25C4%258CR%26ViewState%3Dudcdu8gmh9i6hb3o7gk3110072&Action=Prompt&ViewState=udcdu8gmh9i6hb3o7gk3110072&P16=NavRuleDefault&NavFromViewID=d%3Adashboard~p%3Agmdgrelm1ou5sg4f

⁹⁰ FDI inflow into Turkey up 32 pct., hits USD 16.5 billion. In: *Invest in Turkey* [online]. 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/infocenter/news/Pages/110216-turkey-2015-fdi-up-32-percent.aspx>

know-how, inovativních produktů a vyspělých technologií, které se v Turecku dají dobře obchodně využít. Již zmíněný rychlý růst turecké ekonomiky vyžaduje větší potřebu a spotřebu energie. Za jednu z nejdůležitějších položek a příležitostí českého exportu lze tedy považovat energetiku, která má v ČR velmi dobré reference, a to zejména v budování energetických celků.

K zajímavému odvětví také patří důlní zařízení a technologie, poněvadž je Turecko velkým producentem nerostných surovin, především lignitu, bauxitu, stříbra, kaolínů a mnoho dalších. Tento fakt se snaží právě využít české společnosti k projektům, kde je vyžadováno větší množství nerostů. Velký rozmach v turecké společnosti zaznamenaly také průmysly jako chemický, automobilový či strojírenský. Turecko se neustále snaží vyvíjet a zdokonalovat v dopravě, ať už v letecké, silniční, železniční či lodní, kde ještě stále nebyly uspokojeny veškeré poptávky a to zejména po kolejových vozidlech a nákladních vagónech. K dalším perspektivním sektorům lze zařadit i potravinářsko-agrární sektor, jež zahrnuje dovoz živého skotu a hovězího masa, dále také moderní technologie s vysokou přidanou hodnotou, mezi které spadá vodohospodářství či nanotechnologie. Další příležitostí mohou české podniky nalézt i v odvětví zdravotnictví, turismu, lázeňství či dodávkách zbrojních výrobků.⁹¹

4.4.2 České firmy na tureckém trhu

Energetika, jak již bylo řečeno výše, je pro české firmy oblastí, s kterou se můžou na tureckém trhu prosadit. Mezi hlavní společnost, které se na turecký trh podařilo proniknout, patří zejména Česká energetická společnost ČEZ, která má podíl v turecké firmě Akenerji Elektrik Üretim. Ta v Turecku spolupracují na mnoha projektech, jako je provoz vodních elektráren, větrného parku a paroplynové elektrárny Egemer,

⁹¹ Souhrnná teritoriální informace: Turecká republika: Perspektivní položky Českého exportu. In: *Česko-turecká smíšená obchodní komora* [online]. Ankara, 2012 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.ctsok.eu/resources/pdf/STI_perspektivn%C3%AD%20polo%C5%BEky%20%C4%8Desk%C3%A9ho%20exportu.pdf

kteřá zahájila přímý provoz v srpnu 2014.⁹² Další významnou firmou, která investuje do energetiky, je od jara 2010 EnergoPro, která zde koupila pět hydroelektráren a zdokonaluje projekt na výstavbu vodní elektrárny Karakurt.⁹³ Velký úspěch má v Turecku také strojírenská skupina Vítkovice MachineryGroup, která zde dokončuje výstavbu elektrárny Yunus Emre na klíč. Dále pak společnost ČKD Blansko Small Hydro, která poskytuje turbíny pro vodní elektrárny v zemi.

Dalším sektorem, ve kterém jsou české podniky úspěšné, je vývoz dopravních prostředků, především firma Škoda Auto, která se v Turecku zapsala prodejem osobních automobilů.⁹⁴ Velký úspěch zaznamenala i firma Škoda Transportation, která v roce 2015 dodala do města Konya 12 elegantních designových tramvají ForCity Classic s moderním vybavením za více než 800 milionů Kč, jde tak o nejvýznamnější zakázku na tramvaje pro českou firmu.⁹⁵ Za zmínku stojí i společnost AŽD Praha, která vyhrála výběrové řízení a měla by tak do roku 2017 dodat zabezpečovací techniku pro tratě za 730 milionů Kč.⁹⁶

Odvětví zdravotnictví je v Turecku také zastoupeno, a to zejména českou firmou Borcad, která vyrábí porodní postele a gynekologická křesla ale i sedačky do dopravních prostředků. Firma patří k nejdražším společnostem mezi ostatními konkurenty,

⁹² Zahraniční majetkové účasti: Turecká republika. In: *ČEZ, a. s.* [online]. [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.cez.cz/cs/o-spolecnosti/skupina-cez/dcerine-spolecnosti-cez-v-zahranici.html>

⁹³ Turecko: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR. In: *BusinessInfo.cz* [online]. Ankara, 2015 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-19212.html#sec4>

⁹⁴ STINGL, Tomáš. To lepší z Evropy i Asie. *ČESKÝ EXPORT*. 2015, (4), 6-7. ISSN 1803-4543. Dostupné také z: <http://www.floowie.com/cs/cti/1064912135554b246682d80/#/strana/1/zvacseni/100/>

⁹⁵ Škoda dodala do Turecka tramvaje ForCity. *E15, deník pro ekonomiku a byznys*. Praha: Mladá fronta, 2015, (1934), 6-7. Dostupné také z: <http://file.mf.cz/650/4-01-16-E15-1808.pdf>

⁹⁶ AŽD Praha vyhrála tendr v Turecku za 730 milionů. *E15, deník pro ekonomiku a byznys*. Praha: Mladá fronta, 2015, (1919), 4-5. Dostupné také z: <http://file.mf.cz/630/4-01-16-E15-2807.pdf>

své zákazníky si získávají především díky designu a kvalitě.⁹⁷ Další úspěšnou firmou na tammím trhu je i Linet, výrobce nemocničních a pečovatelských lůžek.⁹⁸

4.4.3 Turecké firmy na českém trhu

Turecké firmy na našem trhu nemají tak početné zastoupení a představují je především menší firmy. Tradičně jsou u nás zastupovány obory, jako je zlatnictví, turecká kuchyně a kožená móda, vedle toho se chtějí Turci také prosadit i ve stavebnictví nebo obnovitelných zdrojích energie.⁹⁹

Na českém trhu působí od roku 2005 společnost BEKO, která je součástí tureckého koncernu Koç Holding, který se pohybuje v oblastech energetiky, automobilového průmyslu, ve zboží dlouhodobé spotřeby a finančním odvětví. Zaměstnává 25 tisíc lidí po celém světě. Značka BEKO zažívá na českém trhu velký růst, i přesto, že se většina spotřebičů vyrábí v Turecku a do ČR je poté dovezena. Pod touto značkou se prodávají domácí spotřebiče, jako jsou ledničky, pračky, myčky, sporáky nebo sušičky.¹⁰⁰ Na českém trhu jsou také zastupovány firmy UKINOX a KROMEVYE, obě zmíněné jsou společnosti pro nerezové kuchyňské dřezy.¹⁰¹

Prostřednictvím distributora zde prodává své produkty i firma Eurotec Engineering Plastics, která vyrábí plasty pro strojírenský, zdravotnický či automobilový průmysl. Další

⁹⁷ JANÍKOVÁ, Simona. Fryčovická firma vyrábí luxusní porodní postele i sedačky do Pendolina. In: *CzechTrade* [online]. 2014 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/reference/czechtrade-media/frycovicka-firma-vyrabi-luxusni-porodni-postele-i-sedacky-do-pendolina/>

⁹⁸ HNÁTEK, Milan. Turecko v Trade News. In: *ČeskoTurecko* [online]. 2013 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.ceskoturecko.cz/turecko-v-trade-news/>

⁹⁹ VOLF, Tomáš. Turecké firmy v Česku, to není jen kebab, říká šéf sdružení mladých podnikatelů. In: *Hospodářské noviny* [online]. Economia, 2012 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-58783550-turecke-firmy-v-cesku-to-neni-jen-kebab-rika-sef-sdruzeni-mladych-podnikatelu>

¹⁰⁰ V Česku se dobře prodávají spotřebiče BEKO od tureckého koncernu Arçelik. *E15: Turecko – obchodní partner ČR*. Mladá fronta, 16-17.

¹⁰¹ Zastupované firmy. In: *Sinks s.r.o.* [online]. ©2007-2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.sinks.cz/represented_companies

firmou je Ermaksan, která má v ČR již mnoho let své dealery a specializuje se především na výrobu velkých strojů.¹⁰²

SHRNUTÍ

Ve čtvrté kapitole jsem přiblížila vzájemný obchod mezi ČR a Tureckem, který každým rokem neustále roste. Zahrnula jsem i komoditní strukturu importu a exportu na základně SITC kategorií, kdy se v obou případech nejvíce vyváží i dováží kategorie SITC7 – stroje a dopravní prostředky. Součástí této kapitoly byly i bilaterální dohody, jejichž veškerý přehled je součástí Přílohy A. V další části jsem se zabývala vztahy mezi zeměmi a jejich podporou, kde jsem se krátce zmínila o návštěvách významných představitelů, uskutečněných proexportních akcí či o podpoře ze strany CzechTradu. Poslední část zahrnovala přímé zahraniční investice a také perspektivní položky pro český export. Nakonec jsem zde uvedla pár příkladů úspěšných firem jak na tureckém, tak i českém trhu.

¹⁰² LIBERTIN, Daniel. Co nám doporučují turečtí obchodníci. *Trade News: Magazín Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR*. Praha: ANTECOM, 2013, (5), 14-15. Dostupné také z: http://antecom.cz/upload/tradenews/Trade_News_2013_11.pdf

5 Posouzení Turecka jako obchodního partnera ČR

Turecko je z mého pohledu, jak již bylo několikrát zmíněno, pro ČR významným, perspektivním a atraktivním partnerem do dalších let a nemusí být jen oblíbeným turistickým cílem českých občanů. Čeští investoři se stále více snaží prosadit na tureckém trhu, i přesto, že je Turecko kulturně, geograficky, historicky i nábožensky odlišné od ostatních evropských států. Výhodou země je její rychle se rozvíjející ekonomika, malá zadluženost, rostoucí kupní síla či dravá mladá populace. Hodnoty v tabulce č. 7 nám jasně napovídají, že se vzájemný obchod mezi ČR a Tureckem neustále zvyšuje a rozvíjí, i přesto, že zemi a okolní státy sužují nepokoje, války či negativní situace s uprchlíky.

Země má také velmi dobrou geografickou polohu, která se rozkládá na dvou kontinentech Evropy a Asie, a zároveň je vstupem na Blízký východ. Turecký trh, s téměř osmdesáti miliony spotřebiteli, vnímají české společnosti jako stabilní podnikatelské a ekonomické prostředí a nebojí se zde vkládat své investice.¹⁰³ České firmy mají velkou perspektivu zejména v oblastech energetiky, stavebnictví či dopravy. Prosadilo se zde mnoho českých firem, které mají v Turecku velký ohlas a jsou velmi oceňovány. Dlouholetou tradici zde mají strojírenské či automobilové produkty. Příkladem může být společnost Škoda Auto, která své dodávky za poslední léta neustále zvyšuje a zdvojnásobuje.¹⁰⁴ Jsou tu ale i další ambiciózní firmy, které chtějí dobýt turecký trh a mají tak své vize. Mezi ně patří např. stavební podnik Metrostav, který plánuje během několika příštích let provést velké investice zaměřené na rozvoj infrastruktury.¹⁰⁵

¹⁰³ VESELÝ, Martin. Balkán je pro Česko stále zajímavější. In: *The Business Soirée* [online]. 2015 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://tbss.cz/tag/july>

¹⁰⁴ LAVIČKA, Václav. Turecko: Země, kde české zboží dobře znají. In: *CzechTrade* [online]. 2015 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/reference/czechtrade-media/turecko-zeme-kde-ceske-zbozi-dobre-znaji-28-5-2015/>

¹⁰⁵ Metrostav chce dobýt Turecko. *E15, deník pro ekonomiku a byznys*. Praha: Mladá fronta, 2015, (1991), 5. Dostupné také z: <http://file.mf.cz/790/4-01-16-E15-0911.pdf>

Závěr

Turecko, s výjimečnou geografickou polohou rozkládající se na dvou kontinentech Evropy a Asie a zároveň bránou na Blízký Východ, představuje stabilní hospodářské a investiční prostředí. Je také zemí, která se v čele s prvním prezidentem Mustafem Kemalem Atatürkem začala rokem 1923 formulovat na modernější a civilizovanější stát, s cílem přiblížit se evropským hodnotám.

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat turecké ekonomické prostředí na základě hlavních makroekonomických ukazatelů a zhodnotit obchodní spolupráci mezi Českou a Tureckou republikou počínaje rokem 2004. Zároveň znázornit komoditní strukturu vývozu a dovozu zboží na základě mezinárodní klasifikace SITC.

V první kapitole byly teoreticky popsány základní rysy a obecné informace o Turecku, zahrnující politický systém, historii země a etiku obchodního jednání. Turecko je ohromnou zemí, ať už rozlohou či počtem obyvatel, které má do roku 2050 přesáhnout hodnotu devadesáti milionů obyvatel. Každým rokem tedy přibývá více a více spotřebitelů, kteří v porovnání s ČR představují o dost mladší populaci. Součástí této kapitoly byl i pohled na červnové a listopadové výsledky parlamentních voleb roku 2015, které byly v zemi nejsledovanější událostí. V obou případech zvítězila strana AKP. Mnozí se ale obávají, že může dojít k velkým změnám v ústavě a také k většímu omezení svobody tisku a svobody projevu.

Druhá kapitola představila tureckou ekonomickou situaci. Po finančních krizích, které zemi sužovali, je dnes Turecko považováno za rychle se rozvíjející ekonomiku, to dokazuje i pozitivní vývoj hrubého domácího produktu. Naopak za velký problém je považována vysoká nezaměstnanost a také negativní vývoj běžného účtu platební bilance. Pro turecký stát je běžná i vyšší míra inflace, než je tomu například u ostatních zemí na západě.

Ve třetí kapitole bylo Turecko představeno jako kandidát na vstup do EU, který za celou dobu svého čekání provedl řadu reforem, mimo jiné i zrušení trestu smrti, a zlepšil tak životní podmínky země. Z třiceti pěti přístupových kapitol, je uzavřena pouze kapitola 25 – Věda a výzkum, Kypr momentálně blokuje šest kapitol a Evropská rada dalších osm. Aktuálně je jich otevřeno patnáct. Z doporučení EU vyplývá, že by se Turecko mělo i nadále zaměřit na svobodu tisku, zlepšení práv menšin a vyřešit problémy s Kurdy. Stát se členem EU bude pro Turecko ještě dlouhá a trnitá cesta.

Cílem čtvrté kapitoly bylo zanalyzovat obchodní výměnu mezi ČR a Tureckem po roce 2004, která se každým rokem neustále zvyšuje a vyvíjí. Obrat v roce 2014 dokonce přesáhl rekordní hranici 70 miliard Kč. Turecko je pro ČR velmi oblíbeným partnerem, kdy se země v posledních letech ve vývozu pravidelně pohybuje okolo 17. místa, dovozu pak 21. místa a obratu okolo 20. místa. Nejvíce se vyváží a zároveň i dováží stroje a dopravní prostředky, nejméně pak živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky. Součástí kapitoly byly i příklady úspěšných firem. Mezi české úspěšné firmy působící na tureckém trhu patří ČEZ, Škoda Auto, Borcad či Vítkovice MachineryGroup. Turecké firmy v ČR nejsou tak početné, za zmínku stojí například společnost BEKO či UKINOX.

Poslední kapitola zhodnotila Turecko jako perspektivního partnera pro ČR. České firmy mají již na tureckém trhu své místo a to především díky dlouholetým tradicím a své příležitosti vidí zejména v oblasti energetiky, dopravy a stavebnictví.

Na základě výše uvedených faktů, vnímám Turecko, jako velice perspektivní zemi s velkým potenciálem dalšího rozvoje, ke kterému jistě přispívají mladí lidé toužící po vzdělání v moderním a svobodném státě. Jsem názoru, že cesta Turecka do Evropské unie bude ještě dlouhá a náročná, ale ne nemožná.

Na vytvoření celé práce bylo použito více jak sto českých a cizojazyčných pramenů, které jsou uvedeny v Seznamu použité literatury.

Seznam použité literatury

Knižní a literární zdroje:

BATEMAN, Graham. *Zeměpis světa: [Náz. předch.] Encyklopedie: Přehled všech států a závislých území: Příroda. Dějiny. Politika. Hospodářství*. Bratislava: Columbus, 1994. ISBN 80-901-7276-8.

CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-717-9804-5.

FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-732-5015-2.

FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ (eds.). *Rozšiřování ES/EU*. 2., dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2002. ISBN 80-210-3033-X.

GULLOVÁ, Soňa. *Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3777-5.

KALÍNSKÁ, Emilie, Radek ČAJKA, Iveta ČERNÁ, Ilya BOLOTOV a Ludmila ŠTĚRBOVÁ. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3396-8.

KREISER, Klaus a Christoph K NEUMANN. *Dějiny Turecka*. Překlad Petr Kučera. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-807-4220-128.

NEUMANN, Pavel, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní ekonomie*. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3276-3.

OECD. *OECD Economic Surveys: Turkey 2014*. Paris: OECD Publishing, 2014. ISBN 978-92-64-20700-4.

PIRICKÝ, Gabriel. *Turecko*. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-727-7323-2.

SVATOŠ, Miroslav, Vlastislav BENEŠ, Květoslav RŮŽIČKA a Miroslav ŠUBERT. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. Praha: Grada, 2009. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2708-0.

TUNKROVÁ, Lucie a Pavel ŠARADÍN. *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1875-9.

Články z periodik:

AŽD Praha vyhrála tendr v Turecku za 730 milionů. *E15, deník pro ekonomiku a byznys*. Praha: Mladá fronta, 2015, (1919), 4-5. Dostupné také z: <http://file.mf.cz/630/4-01-16-E15-2807.pdf>

LIBERTIN, Daniel. Co nám doporučují turečtí obchodníci. *Trade News: Magazín Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR*. Praha: ANTECOM, 2013, (5), 14-15. Dostupné také z: http://antecom.cz/upload/tradenews/Trade_News_2013_11.pdf

Metrostav chce dobýt Turecko. *E15, deník pro ekonomiku a byznys*. Praha: Mladá fronta, 2015, (1991), 5. Dostupné také z: <http://file.mf.cz/790/4-01-16-E15-0911.pdf>

Nový impulz pro Česko-turecké obchodní vztahy. DOBEŠEK-WINTER, Lubor. *The Business Soirée*. Praha: Consultia, 2015, **2015**, 16.

STINGL, Tomáš. To lepší z Evropy i Asie. *ČESKÝ EXPORT*. 2015, (4), 6-7. ISSN 1803-4543. Dostupné také z: <http://www.floowie.com/cs/cti/1064912135554b246682d80/#/strana/1/zvacseni/100/>

Škoda dodala do Turecka tramvaje ForCity. *E15, deník pro ekonomiku a byznys*. Praha: Mladá fronta, 2015, (1934), 6-7. Dostupné také z: <http://file.mf.cz/650/4-01-16-E15-1808.pdf>

V Česku se dobře prodávají spotřebiče BEKO od tureckého koncernu Arçelik. *E15: Turecko – obchodní partner ČR*. Mladá fronta, 16-17.

ZAORAL, Petr. Export do Turecka se zvýšil desetinásobně. *ČESKÝ EXPORT*. 2015, (4), 9. ISSN 1803-4543. Dostupné také z: <http://www.floowie.com/cs/cti/1064912135554b246682d80/#/strana/1/zvacseni/100/>

Internetové zdroje:

ANUFOOD Eurasia 2016. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/kalendar-akci/akce-anufood-eurasia-2016/>

Archiv: Statistická ročenka České republiky. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2015>

Archiv - Statistika zahraničního obchodu: Ročenky zahraničního obchodu ČR. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/statistika-zahr-obchod/archiv.html>

Bilaterální dohody. In: *Ministerstvo zahraničních věcí* [online]. [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/ankara/cz/vzajemne_vztahy/bilateralni_dohody_s_tureckem/

BRINKE, Koen. The Turkish 2000-01 banking crisis: Economic Report. In: *Economic Research Rabobank* [online]. 2013 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <https://economics.rabobank.com/publications/2013/september/the-turkish-2000-01-banking-crisis/>

Consumer Price Index, November 2015. In: *Turkish Statistical Institute* [online]. 2015 [cit. 2015-12-11]. Dostupné z: <http://www.turkstat.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18538>

ČERNOHOUS, Tomáš. Turecko a jeho vstup do EU z hlediska bezpečnosti. In: *EurActiv.cz* [online]. 2010 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/clanek/turecko-a-jeho-vstup-do-eu-zhlediska-bezpecnosti-006948>

Česko-turecké obchodní a ekonomické vztahy na vzestupu. In: *Businessinfo.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cesko-turecke-obchodni-a-ekonomicke-vztahy-na-vzestupu-64081.html>

Databáze zahraničního obchodu. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>

DEGGIN, Cameron. Turkey Benefits of EU Membership. In: *Property Turkey* [online]. 2013 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.propertyturkey.com/blog-turkey/turkey-benefits-of-eu-membership>

Desatero pro obchodování s Tureckem. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2015-10-30]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/czechtrade-svet/evropa/obchodovani-turecko/>

Domestic product: Real GDP forecast. In: *OECD* [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/gdp/real-gdp-forecast.htm#indicator-chart>

FDI inflow into Turkey up 32 pct., hits USD 16.5 billion. In: *Invest in Turkey* [online]. 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/infocenter/news/Pages/110216-turkey-2015-fdi-up-32-percent.aspx>

General government gross debt: annual data. In: *Eurostat* [online]. 2015-09-28 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teina225&plugin=1>

Gross Domestic Product. In: *Turkish Statistical Institute* [online]. [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: http://www.turkstat.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1105

HAVA, Ergin. Looking back at 2001 crisis best way to see Turkey's economic miracle. In: *Today's Zaman* [online]. 2011 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: http://www.todayszaman.com/business_looking-back-at-2001-crisis-best-way-to-see-turkeys-economic-miracle_236098.html

HNÁTEK, Milan. Turecko v Trade News. In: *ČeskoTurecko* [online]. 2013 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.ceskoturecko.cz/turecko-v-trade-news/>

IKINCI, Sinan. Turkish unemployment at record rates. In: *World Socialist Web Site* [online]. 2009 [cit. 2015-11-21]. Dostupné z: <https://www.wsws.org/en/articles/2009/03/turk-m18.html>

IMESON, Michael. Western Europe: Turkey - Economy - Turkey keeps calm amid surrounding chaos. In: *ProQuest* [online]. London: UK: The Financial Times Limited, 2015 [cit. 2016-02-11]. ISSN 00055395. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/1680713303/fulltext?accountid=17116>

IMF Approves Augmentation of Turkey's Stand-By Credit to US\$19 Billion. In: *International Monetary Fund* [online]. Washington, D.C, 2001 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2001/pr0123.htm>

JANÍKOVÁ, Simona. Fryčovická firma vyrábí luxusní porodní postele i sedačky do Pendolina. In: *CzechTrade* [online]. 2014 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/reference/czechtrade-media/frycovicka-firma-vyrabi-luxusni-porodni-postele-i-sedacky-do-pendolina/>

KJEILEN, Tore. Peoples. In: *LookLex* [online]. [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: <http://looklex.com/e.o/turkey.peoples.htm>

KUBÍKOVÁ, Kateřina. *Vybraná témata 10/2015: Volby v Turecku, červen 2015* [online]. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky, 2015 [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=107580>

Labour Force Statistics, August 2015. In: *Turkish Statistical Institute* [online]. 2015 [cit. 2015-11-21]. Dostupné z: <http://www.turkstat.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18643>

Labour Force Statistics: Labour Force Status of 15-24 Age Group. In: *Turkish Statistical Institute* [online]. [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: http://www.turkstat.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007

LAMB, Scott. Turkey and the EU: The Pros and Cons. In: *Spiegel online* [online]. 2004 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/international/turkey-and-the-eu-the-pros-and-cons-a-333126.html>

LAVIČKA, Václav. Turecko: Země, kde české zboží dobře znají. In: *CzechTrade* [online]. 2015 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/reference/czechtrade-media/turecko-zeme-kde-ceske-zbozi-dobre-znaji-28-5-2015/>

Migration Policy Watch: Je potřeba se zaměřit na další migrační trasy. In: *Evropské hodnoty* [online]. 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.evropskehodnoty.cz/migration-policy-watch-2/>

Minimum wage hike to affect 2016 inflation by 1.5 points, CBRT predicts. In: *Daily Sabah* [online]. Istanbul, 2015 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.dailysabah.com/economy/2015/12/09/minimum-wage-hike-to-affect-2016-inflation-by-15-points-cbrt-predicts>

MISE ENERGETIKŮ DO TURECKA 2015. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/kalendar-akci/akce-mise-energetiku-do-turecka-2015/>

MISE ČESKÝCH ENERGETIKŮ 2016 + ICCI 2016. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/kalendar-akci/akce-mise-ceskych-energetiku-2016-icci-2016/>

Odliv přímých investic do zahraničí za rok: podle principu směru. *Česká národní banka* [online]. 22.3.2016 [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/analytics/saw.dll?PortalGo&PortalPath=%2Fshared%2FPZI_WEB%2FWEB_PZI&Path=%2Fshared%2FPZI_WEB%2FPZI_BPM6_4.1.%20Toky_Z_Zem%C4%9B&Style=CNB&Done=Dashboard%26PortalPath%3D%252Fshared%252FPZI_WEB%252FWEB_PZI%26Page%3DPZI_%25C4%258CR%26ViewState%3Dudcdu8gmh9i6hb3o7gk3110072&Action=Prompt&ViewState=udcdu8gmh9i6hb3o7gk3110072&P16=NavRuleDefault&NavFromViewID=d%3Adashboard~p%3Aagmdgremlou5sg4f

Population Projections, 2013-2075. In: *Turkish Statistical Institute* [online]. 2013 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: <http://www.turkstat.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15844>

Představení CzechTrade. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/predstaveni/>

Přehled bilaterálních návštěv: 2000 - 2004. In: *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/ankara/cz/vzajemne_vztahy/prehled_bilateralnich_navstev/x2000_2004/index.html

Přehled bilaterálních návštěv: 2005 - 2009. In: *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/ankara/cz/vzajemne_vztahy/prehled_bilateralnich_navstev/x2005_2009/index.html

Přehled platných dohod o podpoře a ochraně investic: Turecko. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 14. 8. 2014 [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/dohody-o-podpore-a-ochrane-investic/prehled-platnych-dohod-o-podpore-a-ochra#word_t

RAPUTA, Tomáš. TRY: Turecká exotika. In: *FXstreet.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: <http://www.fxstreet.cz/try-turecka-exotika.html>

Služby. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/sluzby-2014/>

SOLAREX 2015. In: *CzechTrade* [online]. ©2009-2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/kalendar-akci/akce-solarex-2015/>

Souhrnná teritoriální informace: Turecká republika: Perspektivní položky Českého exportu. In: *Česko-turecká smíšená obchodní komora* [online]. Ankara, 2012 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.ctsok.eu/resources/pdf/STI_perspektivn%C3%AD%20polo%C5%BEky%20C4%8Desk%C3%A9ho%20exportu.pdf

Steps towards joining. In: *European Commission* [online]. Last update: 27/06/2013 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/policy/steps-towards-joining/index_en.htm

ŠLECHTA, Ondřej. 7 důvodů proti vstupu Turecka do EU. In: *EUportal* [online]. 2005 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://euportal.parlamentnilisty.cz/Articles/401-7-duvodu-proti-vstupu-turecka-do-eu.aspx>

The 1974 Turkish Invasion and its Consequences. In: *Republic of Cyprus: Press and Information Office* [online]. last update December 2010 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z:

<http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/6F5DD418DD053ED1C2256D6D001E7571?OpenDocument>

The Cyprus Problem. In: *Republic of Cyprus: Ministry of Foreign Affairs* [online]. 2016 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: http://www.mfa.gov.cy/mfa/highcom/london.nsf/hcrcl07_en/hcrcl07_en?OpenDocument

The World Factbook: Czech Republic – People and Society. In: *Central Intelligence Agency* [online]. last updated on October 28, 2015 [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/cz.html>

The World Factbook: Turkey - Geography. In: *Central Intelligence Agency* [online]. last updated on October 28, 2015 [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>

The World Factbook: Turkey - People and Society. In: *Central Intelligence Agency* [online]. last updated on October 28, 2015 [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>

Total unemployment rate. *Eurostat* [online]. 2015-09-28 [cit. 2015-11-21]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec450&plugin=1>

TUČEK, Filip. Turecko. In: *Euroskop* [online]. ©2005-2016 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9132/sekce/turecko/>

Turecká lira posílila po výsledku listopadových voleb. In: *CzechTrade* [online]. 2015 [cit. 2015-12-11]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/sluzby-2014/informacni-servis/novinky/turecka-lira-posilila-po-vysledku-listopadovych-32988/>

Turecko. In: *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/turecko/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html

Turecko je častějším partnerem českých podnikatelů. In: *Vláda ČR* [online]. 2013 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/turecko-je-castejsim-partnerem-ceskych-podnikatelu-103135/>

Turecko: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR. In: *BusinessInfo.cz* [online]. Ankara, 2015 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-19212.html#sec4>

Turecko: Zahraniční obchod a investice. In: *BusinessInfo.cz* [online]. Ankara, 2015 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zahranicni-obchod-a-investice-19210.html>

Turecko: Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu. In: *Businessinfo.cz* [online]. Ankara, 2015, 1. 6. 2015 [cit. 2015-10-30]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zakladni-podminky-pro-uplatneni-ceskeho-19214.html#sec8>

Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. In: *Businessinfo.cz* [online]. Ankara, 2015, 1. 6. 2015 [cit. 2015-10-27]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zakladni-charakteristika-teritoria-19209.html>

TURKEY. In: *European Commission* [online]. 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/turkey/20160108-overview_negotiations_turkey.pdf

Turkey and the EU: the pros and cons of membership. In: *The Week* [online]. 2015 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.theweek.co.uk/24083/turkey-and-the-eu-the-pros-and-cons-of-membership>

Turkey's budget deficit at \$7.4 billion for 2015. In: *Hürriyet Daily News* [online]. Ankara, 2016 [cit. 2016-01-24]. Dostupné z: <http://www.hurriyetaidailynews.com/turkeys-budget-deficit-at-74-billion-for-2015--.aspx?pageID=238&nID=93913&NewsCatID=344>

Turkey elections: Erdogan says no party can rule alone. In: *BBC* [online]. 2015 [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-33047047>

Turkey Government Debt to GDP. In: *Trading Economics* [online]. 2016 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/turkey/government-debt-to-gdp>

TURKEY: Parliamentary Chamber: Türkiye Büyük Millet Meclisi (T.B.M.M). In: *Inter-Parliamentary Union* [online]. 2002 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.ipu.org/parline-e/reports/arc/2323_02.htm

Turkey reveals official election results. In: *Anadolu Agency* [online]. Ankara, 2015 [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <http://aa.com.tr/en/turkey/turkey-reveals-official-election-results/472142>

Turkish CAD dips to near 4-year lows on better trade. In: *Today's Zaman* [online]. Istanbul, 2014 [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: http://www.todayszaman.com/anasayfa_turkish-cad-dips-to-near-4-year-lows-on-better-trade_364242.html

VALÍČKOVÁ, Kateřina. GP Briefing: Turecké volby – jeden vítěz a mnoho otazníků. In: *Global Politics* [online]. 2015 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/turecke-volby-jeden-vitez-a-mnoho-otazniku>

VESELÝ, Martin. Balkán je pro Česko stále zajímavější. In: *The Business Soirée* [online]. 2015 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://tbss.cz/tag/july>

VOLF, Tomáš. Turecké firmy v Česku, to není jen kebab, říká šéf sdružení mladých podnikatelů. In: *Hospodářské noviny* [online]. Economia, 2012 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-58783550-turecke-firmy-v-cesku-to-neni-jen-kebab-rika-sef-sdruzeni-mladych-podnikatelu>

Vztahy EU a Turecka. In: *EurActiv.cz* [online]. aktualizováno 21.2.2014 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/turecko-a-eu>

Zahraniční majetkové účasti: Turecká republika. In: *ČEZ, a. s.* [online]. [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.cez.cz/cs/o-spolecnosti/skupina-cez/dcerine-spolecnosti-cez-v-zahranici.html>

Zasedání hlav států a předsedů vlád zemí EU s Tureckem, 29. 11. 2015. In: *Evropská rada: Rada Evropské unie* [online]. Brusel, 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/international-summit/2015/11/29/>

Zastupované firmy. In: *Sinks s.r.o.* [online]. ©2007-2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.sinks.cz/represented_companies

Seznam příloh

Příloha A	Komoditní struktura vývozu z ČR do Turecka v letech 2004-2009.....	73
Příloha B	Komoditní struktura dovozu z Turecka do ČR v letech 2004-2009.....	74
Příloha C	Přehled bilaterálních dohod ČR a Turecka	75

Příloha A Komoditní struktura vývozu z ČR do Turecka v letech 2004-2009

Tab. A1: Komoditní struktura vývozu z ČR do Turecka v letech 2004-2009 (v mil. Kč)

SITC, 4. revize		2004	2005	2006	2007	2008	2009
0	Potraviny a živá zvířata	63,2	152,6	171,2	194,5	149,3	135,3
1	Nápoje a tabák	1,4	7,7	16,9	21,0	53,1	74,8
2	Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	439,0	615,5	596,8	718,1	550,4	388,4
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	18,0	36,4	35,8	42,5	50,4	38,5
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené	1 231,3	1 173,8	817,2	992,2	907,9	1 079,2
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	2 437,6	2 353,1	2 084,1	2 521,1	2 436,1	2 788,6
7	Stroje a dopravní prostředky	9 256,1	7 695,0	8 036,3	9 397,8	8 426,0	10 808,0
8	Průmyslové spotřební zboží	302,4	471,7	521,3	832,0	854,9	845,8
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	0,2	0,0	7,0	0,0	2,4	1,2
Celkem		13 749,2	12 505,8	12 286,6	14 719,2	13 430,5	16 159,8

Zdroj: Databáze zahraničního obchodu. Český statistický úřad [online]. 2012 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>, vlastní zpracování

Příloha B Komoditní struktura dovozu z Turecka do ČR v letech 2004-2009

Tab. B1: Komoditní struktura dovozu z Turecka do ČR v letech 2004-2009 (v mil. Kč)

SITC, 4. revize		2004	2005	2006	2007	2008	2009
0	Potraviny a živá zvířata	717,0	596,3	692,5	850,6	908,3	789,7
1	Nápoje a tabák	160,0	150,1	190,6	307,7	62,5	133,3
2	Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	77,6	55,9	137,5	140,1	95,5	63,5
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	3,0	7,0	11,7	1,1	0,0	1,4
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,0	0,5	0,8	0,3	0,0	0,0
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené	435,3	518,8	627,7	788,3	805,2	716,3
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	1 869,2	2 151,2	3 085,5	3 829,4	3 442,0	2 743,1
7	Stroje a dopravní prostředky	4 199,0	5 092,1	5 041,2	5 796,2	7 024,0	5 078,1
8	Průmyslové spotřební zboží	3 179,9	4 193,2	3 363,6	4 208,6	4 335,7	4 481,1
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	0,2
Celkem		10 641,0	12 766,3	13 151,1	15 922,3	16 673,2	14 006,7

Zdroj: Databáze zahraničního obchodu. Český statistický úřad [online]. 2012 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>, vlastní zpracování

Příloha C Přehled bilaterálních dohod ČR a Turecka

11. 10. 1924 Smlouva o přátelství
22. 8. 1930 Úmluva o vzájemných stycích ve věcech soudních, občanských a obchodních
17. 3. 1931 Úmluva o řízení soudním, rozhodčím a smírčím
20. 3. 1970 Dohoda o likvidaci některých otevřených finančních nároků sjednaná výměnou dopisů
6. 1. 1976 Dohoda o hospodářské, technické, průmyslové a vědecké spolupráci
15. 11. 1977 Konzulární úmluva
30. 6. 1981 Dohoda o mezinárodní silniční dopravě
30. 6. 1981 Dohoda o spolupráci v oblasti cestovního ruchu
18. 2. 1991 Ujednání o zrušení vízové povinnosti pro držitele diplomatického, zvláštního nebo služebního pasu sjednaná výměnou dopisů
30. 4. 1992 Dohoda o ochraně a podpoře investic
- Praha 12. 12. 1996, Ankara 20. 2. 1997 Dohoda o sukcesi do dvoustranných smluv sjednaná výměnou dopisů
17. 1. 1997 Dohoda o spolupráci při potírání mezinárodního nedovoleného obchodu s omamnými a psychotropními látkami, mezinárodního terorizmu a organizovaného zločinu
22. 10. 1997 Ujednání mezi MO ČR a GŠ TR o vzájemné spolupráci ve vojenské oblasti
- 1996 Dohoda o letecké dopravě
- 1999 Dohoda o vojenské spolupráci v obranném průmyslu
7. 9. 2000 Dohoda o spolupráci v oblasti zemědělství
10. 10. 2000 Dohoda o spolupráci v celních otázkách
15. 12. 2003 Dohoda o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu
10. 6. 2004 Dohoda o spolupráci v oblasti kultury, školství, vědy, mládeže a sportu
26. 10. 2004 Smlouva mezi ČR a TR o sociálním zabezpečení
29. 4. 2009 Dohoda o vzájemné podpoře a ochraně investic¹⁰⁶

¹⁰⁶ Bilaterální dohody. In: *Ministerstvo zahraničních věcí* [online]. [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/ankara/cz/vzajemne_vztahy/bilateralni_dohody_s_tureckem/